

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Kateřina Fričová

**Vztah mezi Spojeným královstvím a Ománem
v kontextu britské politiky vůči Perskému
zálivu v 70. letech 20. století**

Bakalářská práce

Praha 2017

Autor práce: **Kateřina Fričová**

Vedoucí práce: **Mgr. Jan Váška, Ph.D.**

Rok obhajoby: **2017**

Bibliografický záznam

FRIČOVÁ, Kateřina. *Vztah Spojeného království a Ománu v kontextu britské politiky vůči Perskému zálivu v 70. letech 20. století*. Praha, 2017. 53 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra evropských studií. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Jan Váška, Ph.D.

Abstrakt

Bakalářská práce pod názvem *Vztah Spojeného království a Ománu v kontextu britské politiky vůči Perskému zálivu v 70. letech 20. století* se zabývá vývojem kontaktů mezi Spojeným královstvím a Sultanátem Omán a jejich dopadem na snahy potlačit povstání v jihománské provincii Dafár. Text je analýzou britsko-ománské spolupráce a za využití přímé i nepřímé metody historického výzkumu se snaží zodpovědět, do jaké míry se vztah obou zemí lišil od britských styků s dalšími státy Perského zálivu a proč se právě v případě Ománu Britové rozhodli odklonit od oficiální politiky stahování vojenských jednotek z oblasti na východ od Suezského průplavu. Práce nejdříve popisuje historii britsko-ománského vztahu v období od konce 18. století do roku 1959, dále se soustředí na rozhodnutí Wilsonovy a Heathovy vlády o odchodu z Perského zálivu a následně rozebírá podíl britských vojáků na operacích v Dafáru. Prostor je věnován především klíčové roli ománského státního převratu a nástupu sultána Kábúse k moci při porážce rebelie, stejně jako společným britsko-ománským pokusům vytvořit efektivní protipovstaleckou strategii. Opomenut není ani fakt, že dafárské povstání ve skutečnosti bylo mezinárodním konfliktem, jehož se kromě Spojeného království účastnil nespočet dalších zahraničních aktérů.

Klíčová slova

Omán, Spojené království, stahování vojáků z oblasti na východ od Suez, dafárské povstání, státní převrat, sultán Kábús bin Saíd

Abstract

The bachelor thesis named *The relationship between United Kingdom and Oman in the context of British Persian Gulf policy in the 1970s* focuses on an advancement of the relations between UK and the Sultanate of Oman and its role in the counterinsurgency operations in the Omani province of Dhofar. The text is an analysis of the UK-Omani cooperation and while using both the direct and indirect method of historical research, it attempts to answer if the UK-Omani

relations were in any sense different to UK's assistance to other Persian Gulf states and why exactly the British government decided to violate the East of Suez withdrawal policy it had previously picked up. Firstly, the thesis describes the history of UK-Omani relations between late 18th century and 1959. Then, it considers the approach of both Wilson and Heath governments to the withdrawal decision and depicts Britain's military presence during Dhofar rebellion. Furthermore, the 1970 coup d'état in Oman and following succession of Sultan Qaboos is awarded a key importance, as well as the joint British-Omani efforts to develop an effective counterinsurgency strategy. Additionally, the Dhofar rebellion's international significance is discussed as there were many other state actors involved apart from the British.

Keywords

Oman, United Kingdom, East of Suez withdrawal, Dhofar rebellion, coup d'état, Sultan Qaboos bin Said

Rozsah práce: 74 262 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 15. května 2017

Kateřina Fričová

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno:

Kateřina Fričová

E-mail:

fricova.katerina95@gmail.com

Studijní obor:

Mezinárodní teritoriální studia

Semestr a školní rok zahájení práce:

LS 2015/2016

Semestr a školní rok ukončení práce:

LS 2016/2017

Vedoucí bakalářského semináře:

PhDr. Oldřich Tůma, Ph.D.

Vedoucí práce:

Mgr. Jan Váška, Ph.D.

Název práce:

Vztah mezi Spojeným královstvím a Ománem v kontextu britské politiky vůči Perskému zálivu v 70. letech 20. století

Charakteristika tématu práce (max. 10 řádek):

Kontakty mezi Spojeným královstvím a Sultanátem Omán sahají na konec 18. století, kdy obě země podepsaly dohodu o přátelství a obchodní spolupráci. Během následujících desetiletí se Britům podařilo původně bohatý stát se zámořským impériem marginalizovat a proměnit ve finančně závislou zemi. Hloubka ománské závislosti byla dokonce tak velká, že Británie upustila od plánu na vytvoření protektorátu. Rozdílnost britsko-ománského vztahu od kontaktů Británie s ostatními státy regionu lze demonstrovat na tom, že britští vojáci zůstali na ománském území přítomni i po ohlášení stahování z oblasti na východ od Suez. Důvodem byl fakt, že v jihoománské provincii Dafár dlouhodobě zuřilo povstání, které mohlo mít na základě zahraniční podpory destabilizační účinky pro celý region. Britové tak nejen prodloužili svou vojenskou přítomnost v Ománu, ale také se podíleli na státním převratu, během něž byl do čela země dosazen prozápadně smýšlející sultán Kábús.

Zdůvodnění úprav a změn tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek):

Od zadání projektu k výraznějším změnám nedošlo, důležitým bodem byla pouze specifikace časového vymezení a obsahu jednotlivých kapitol práce. Jako pomyslný konec sledovaných událostí byl stanoven přelom 70. a 80. let, tedy období, kdy se Britové konečně stáhli z ománského území a v roli nejdůležitějšího spojence Ománu je zdánlivě nahradily Spojené státy americké. Zároveň bylo zpřesněno, že druhá kapitola, zabývající se oficiálním britským přístupem k oblasti Perského zálivu, rozebere nejen stanoviska Wilsonovy vlády, ale také postoje samotných vládců zemí Zálivu, Spojených států a Konzervativní strany, která pod vedením Edwarda Heatha nahradila Labour u moci v roce 1970.

Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):

První část nabízí popis vývoje britsko-ománských vztahů od již zmíněného konce 18. století, důraz je kladen na vládu sultána Saída bin Tajmura a proměnu britského přístupu vůči Ománu v souvislosti se dvěma klíčovými událostmi – osamostatněním Indie a nálezem ropy v Perském zálivu. Druhá část se podrobně věnuje britskému rozhodnutí o stažení vojenských jednotek z oblasti na východ od Suez. Ve třetí části je popsán ománský státní převrat, následné snahy nového sultána Kábúse o zlomení odporu v provincii Dafár a britská účast při obou událostech, která je považována za rozhodující. Práci pak uzavírá poslední kapitola, která se soustředí na odkaz událostí z první poloviny 70. let a jejich vlivu na další vývoj vztahů mezi Ománem a Spojeným královstvím.

Prameny a literatura (výběrová bibliografie, max. 30 hlavních titulů):

Allen, Calvin. *Oman Under Qaboos: From Coup to Constitution, 1970-1996*. Abingdon: Routledge, 2013.

Barrett, Roby. *Oman: The Present in the Context of a Fractured Past*. MacDill: JSOU Report, 2011.

von Bismarck, Helene. *British Policy in the Persian Gulf, 1961–1968: Conceptions of Informal Empire*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2013.

Funsch, Linda Pappas. *Oman Reborn: Balancing Tradition and Modernization*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2015.

Ghubash, Hussein. *Oman – The Islamic Democratic Tradition*. Abingdon: Routledge, 2006.

Jones, Jeremy. *A History of Modern Oman*. New York: Cambridge University Press, 2015.

Kechichian, Joseph. *Oman and the World: The Emergence of an Independent Foreign Policy*. Santa Monica: RAND, 1995.

Louis, William Roger. "Britain and the Middle East after 1945". In *Diplomacy in the Middle East: The International Relations of regional and Outside Powers*, ed. L. Carl Brown. New York: L. B. Tauris, 2006.

Newsinger, John. *British Counterinsurgency: From Palestine to Northern Ireland*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2002.

Owtram, Francis. *A Modern History of Oman: Formation of the State Since 1920*. Londýn: I. B. Tauris, 2004.

Paul, Christopher. *Paths to Victory: Lessons from Modern Insurgencies*. Santa Monica: RAND, 2013.

Pickering, Jeffrey. *Britain's Withdrawal from East of Suez: The Politics of Retrenchment*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 1998.

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		

Obsah

1. Úvod	9
1.1. Rozbor literatury	11
2. Vývoj britsko-ománských vztahů mezi léty 1798 a 1959	13
2.1. První kontakty a smlouva z roku 1798	13
2.2. Rozdělení Ománu a Zanzibaru	15
2.3. Vnitřní spory na přelomu 19. a 20. století	16
2.4. Vláda sultána Saída a spor o Buraimi	17
2.5. Konflikt mezi imamátem a sultánem	19
2.6. Vznik SAF	21
3. Britská politika vůči Perskému zálivu v 60. a 70. letech	23
3.1. Vývoj britské přítomnosti v Perském zálivu	23
3.2. Vláda Harolda Wilsona a rozhodnutí o stažení	24
3.3. Reakce Spojených států a přípravy na stahování	26
3.4. Konzervativní vláda Edwarda Heatha a diskuze o přerušení stahování	28
4. Dafárské povstání	30
4.1. Ománská otázka v OSN	30
4.2. Vláda sultána Saída v 60. letech a situace v Dafáru	31
4.3. Vznik DLF a první akce	32
4.4. Internacionalizace konfliktu	33
4.5. Státní převrat	35
4.6. Protipovstalecká strategie	36
4.7. Mezinárodní asistence a porážka povstání	39
5. Odkaz dafárského povstání	41
5.1. Hodnocení dafárského povstání	41
5.2. Ochlazení britsko-ománského vztahu a narůstající vliv USA	42
5.3. Odchod Britů z Ománu	43
6. Závěr	44
7. Summary	46
8. Použitá literatura	47
8.1. Primární zdroje	47
8.2. Knihy	47
8.3. Články	48
8.4. Práce	51
8.5. Ostatní	52
9. Přílohy	53

1. Úvod

Sultanát Omán se rozkládá v jihovýchodní části Arabského poloostrova. Na rozdíl od svých bezprostředních sousedů, kterými jsou Jemen, Saudská Arábie a Spojené arabské emiráty, neplní Omán stránky předních světových deníků a zdánlivě se drží mimo mezinárodní dění. Opak je ale pravdou, tento třímilionový stát díky exklávě na Musandamském poloostrově ovládá Hormuzskou úžinu a s ní také téměř 40 procent světové ropy přepravované po moři.¹ Právě strategická poloha Ománu u vstupu do Perského zálivu sehrávala v minulosti významnou roli. Ománské území se mnohokrát stalo středem zájmu jak evropských, tak regionálních mocností, které jej chtěly využít jako základnu pro šíření vlastního vlivu do dalších oblastí na březích Indického oceánu. Ománu se vnějším tlakům dařilo dlouhou dobu odolávat, jeho vládcí se během 18. a 19. století dokonce stali majiteli rozsáhlých území ve východní Africe. Navázání obchodní spolupráce s jednou ze světových mocností – Velkou Británií – v roce 1798 se však následně ukázalo jako krok špatným směrem. Britům, kteří toužili co nejefektivněji zabezpečit cestu do Indie, se během následujících desetiletí pomocí obratných diplomatických kroků podařilo přetvořit prosperující impérium v klientský stát, jež nemohl o svých záležitostech rozhodovat bez jejich vědomí. Ačkoli může britsko-ománský vztah připomínat partnerství Británie s ostatními státy v regionu, ve skutečnosti se mezi oběma zeměmi vyvinula zvláštní forma spolupráce. Omán, přestože bezpochyby závislý na britské vůli, se nikdy nestal protektorátem a formálně si tak vždy zachovával nezávislost. Londýn, od konce I. světové války navíc motivován možnou přítomností ropy na ománském území, neváhal finančně i vojensky podporovat vládnoucí dynastii as-Saídů proti vnitřním i vnějším nepřátelům. Důležitost Ománu pro Spojené království lze ilustrovat na případu britské účasti při potlačování povstání v ománské provincii Dafár v 70. letech 20. století. K tomu se Britové uchýlili i přes oficiální politiku stahování vlastních vojenských jednotek z oblasti na východ od Suezského průplavu.

Tato bakalářská práce se zabývá vývojem britsko-ománského vztahu a jeho vlivem na potlačování dafárské rebelie proti režimu sultána Saída bin Tajmúra, která na základě klíčové podpory ze sousední, marxisticky orientované Jihojemenské lidové republiky získala mezinárodní rozměr. V souvislosti s povstáním v Dafáru je věnován prostor ománskému státnímu převratu, během něž byl problematický vládce nahrazen svým synem Kábúsem. Přestože Britové svůj podíl na změně hlavy státu zatím oficiálně nepřiznali, je obecně

¹ Asghar Jafari-Valdani, „The Geopolitics of the Strait of Hormuz and the Iran-Oman Relations“, *Iranian Review of Foreign Affairs* 2, č. 4 (zima 2012): 11.

přijímáno, že prozápadně smýšlející Kábús vystřídal svého otce v čele země právě na přání Londýna a že tato událost významně napomohla k vítězství ománsko-britské strany. Práce si klade za cíl zodpovědět, v jakém směru se partnerství mezi Spojeným královstvím a Ománem lišilo od vztahů mezi Británií a dalšími zeměmi v regionu a proč se právě v případě Ománu rozhodli Britové odklonit od plánovaného stažení vojenských jednotek z Perského zálivu, k němuž mělo dojít do konce roku 1971.

Z hlediska metodologické koncepce je práce analýzou vztahu mezi Ománem a Spojeným královstvím. Dostupné materiály jsou zpracovány s použitím metody historického výzkumu, jak přímé, tak nepřímé. Text tedy vychází z pramenů, kterými jsou například dokumenty britského Ministerstva obrany, ale také ze sekundární literatury. Práce je rozdělena do čtyř kapitol. První z nich se zabývá vývojem britsko-ománského vztahu, za jehož oficiální počátek je považován podpis obchodní smlouvy mezi oběma státy v roce 1798. Popsán je postupný úpadek ománského impéria, prohlubování ekonomické závislosti na Británii a proměny partnerství, související s objevem ropných zásob v Perském zálivu a odchodem Britů z Indie. Druhá kapitola se soustředí na formulaci britské politiky vůči Blízkému východu na přelomu 60. a 70. let, spojenou s plány na stahování vojenských jednotek. Obsažena je zde charakteristika přístupu obou předních britských politických stran, Labour a Konzervativní strany, jež se v období příprav na odchod britských vojáků z oblasti na východ od Suez vystrídaly u moci. Zároveň je krátce zmíněn postoj Spojených států amerických, které byly jako přední světová velmoc a blízký spojenec Británie ideálním kandidátem na zaplnění mocenského vakua v Perském zálivu. Třetí kapitola se vrací k Ománu a představuje podmínky, v nichž se stát v 60. letech 20. století nacházel. Následně je věnována pozornost hlavně jihománské provincii Dafár, kde se rozhořelo povstání proti sultánu Saídovi, jež bylo v souvislosti se vznikem marxistického státu v sousedním Jemenu značně internacionalizováno. Kromě popisu společných britsko-ománských pokusů o potlačení nepokojů, nejdříve omezovaných sultánovou neochotou spolupracovat, je rozebrána také související mocenská obměna v čele země. Nahrazení sultána Saída synem Kábúsem a jeho následné enormní snahy o modernizaci zaostalého státu sehrály klíčovou roli v dalším vývoji dafárského povstání. Čtvrtá a zároveň poslední kapitola se soustředí na zhodnocení a odkaz ománských událostí ze 70. let. Za symbolický konec práce je považován přelom 70. a 80. let, kdy konečně došlo ke stažení britských jednotek z Ománu a začala se psát nová kapitola ománských dějin, tentokrát ve spolupráci se Spojenými státy.

1.1. Rozbor literatury

Jak již bylo zmíněno, práce čerpá jak z primárních, tak ze sekundárních zdrojů. V prvním případě se jedná především o oficiální dokumenty, které jsou v elektronické podobě volně dostupné na webových stránkách *The National Archives*. Tyto písemnosti byly v první kapitole práce využity jako důkaz britské přítomnosti v rámci ománských ozbrojených složek, v druhé kapitole pak posloužily k ilustraci proměn oficiální britské politiky vůči zemím Blízkého východu. Třetí kapitola, zabývající se britskou účastí při potlačování dafánského povstání, čerpá z oficiálních spisů *Foreign and Commonwealth Office*, ne však přímo. Na základě třicetiletého pravidla o deklasifikaci byly dokumenty potvrzující podíl Britů na ománském státním převratu v minulém desetiletí zveřejněny, následně ale však byly opětovně staženy s tím, že se jednalo o administrativní chybu. Přestože bylo datum deklasifikace posunuto až na rok 2021, obsah daných složek je veřejně znám, jelikož se do nich během krátkého období, kdy byly na půdě *The National Archives* přístupny, podařilo nahlédnout několika autorům. Většina odborných textů na dané téma tak vychází přímo z dokumentů FCO.

Pokud jde o sekundární literaturu, Omán není v České republice příliš oblíbeným námětem. V českém jazyce lze nalézt pouze bakalářskou práci Matěje Denka, která se zabývá reformami sultána Kábúse a s tématem práce tak souvisí pouze částečně. Z důvodu nedostatku informací v češtině tak práce čerpá především z anglických textů. Klíčovými zdroji jsou tři knihy – *A History of Modern Oman* Jeremyho Jonese, *A Modern History of Oman: Formation of the State Since 1920* Francise Owtrama a *Oman Under Qaboos: From Coup to Constitution* Calvina Allena. Všechny tři popisují historický vývoj Ománu, jeho postupně stále užší spolupráci s Velkou Británií a také události ze 70. let. Důležitým přínosem jsou pro práci četné texty J. E. Petersona, předního amerického odborníka na Arabský poloostrov a samotný Omán. Peterson se ve svých dílech soustředí nejen na politickou a ekonomickou historii, ale také na postoje ománské společnosti. To čtenáři umožňuje pochopit, z jakého důvodu v Ománu často docházelo k vnitřním sporům a proč měli organizátoři povstání v Dařaru podporu místního obyvatelstva.

Většina využitých textů se k britsko-ománskému vztahu staví podobně. Britové podle nich měli klíčový vliv na úpadek Ománu, v 70. letech se však zasloužili o změnu panovníka a umožnili tak počátek rozsáhlé modernizace. Sultán Kábús je pak zobrazován jako člověk, na jehož hodnotách se výrazně podepsala studia a pobyt v Evropě, zároveň však žádný z odborných článků či knih neopomíná fakt, že své zemi stále vládne absolutisticky. Částečně rozdílný výklad nabízí například text Nikolase Gardnera *The Limits of the Sandhurst*

Connection. Podle něj byl sultán Kábús během převratu a při tvorbě politiky v 70. letech mnohem aktivnější, než se předpokládá, a rozhodně jej tedy nelze považovat za britskou loutku. Mark Katz ve své práci *Assesing the Political Stability of Oman* podrobuje Kábúsův režim značné kritice v souvislosti s nedostatečným vlivem volených státních orgánů na proces rozhodování. Zároveň se věnuje také otázce sultánovy legitimacy, která obecně není příliš zmiňována. Linda Pappas Funsch se v knize *Oman Reborn* k novodobému vývoji Ománu staví zcela opačně. Sultána Kábúse označuje za velkého panovníka a reformátora, Omán během jeho vlády popisuje jako „ostrov stability v rozbouřeném oceánu“.² Zároveň ale přiznává, že Omán několikrát navštívila právě na osobní pozvání sultána. Z toho důvodu její výklad o sultánově vládě nelze považovat za příliš objektivní.

Předmětem akademické diskuze je také téma britského stahování z oblasti na východ od Suezského průplavu. Většina textů s daným námětem probírá, zda byl odchod britských vojáků nařízen spíše z ekonomických či z politických důvodů, zda se jednalo o dlouhodobě plánované nebo o chvilkové rozhodnutí a zda tento britský přístup přivítaly Spojené státy nebo nikoliv. Na základě textů Shohei Satoa, Simona Smitha, Jefferyho Pickeringa a Helene von Bismarck je tato problematika přiblížena ve druhé kapitole práce.

² Linda Pappas Funsch, *Oman Reborn: Balancing Tradition and Modernization* (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2015), xii.

2. Vývoj britsko-ománských vztahů mezi léty 1798 a 1959

2.1. První kontakty a smlouva z roku 1798

Impulesem pro první britsko-ománské kontakty byly společné snahy zbavit oblast Perského zálivu portugalského vlivu. Zatímco anglická strana, reprezentována Východoindickou společností, toužila najít v Indickém oceánu nová odbytíště pro svůj trh³, pro Ománci se jednalo o mnohem osobnější problém. Od konce 15. století se totiž nacházeli pod portugalskou okupací, vyznačující se obrovskou brutalitou, jež značně narušila lokální poměry a téměř zastavila bohaté ománské obchodní aktivity v regionu.⁴ Přítomnost evropské mocnosti ale přinesla také nespočet výhod, jelikož se Ománci seznámili s řadou technologických novinek souvisejících se stavbou a ovládním lodí. Tyto znalosti následně dokázali naplno využít, v polovině 17. století se jim podařilo vyhnat Portugalce nejen z vlastního území, ale postupně také z oblastí východní Afriky.⁵ Podíl Ománu na úpadku Portugalska Východoindická společnost vítala, Britové měli však o Omán zájem hlavně z důvodu jeho strategické polohy při cestě na indický subkontinent. V průběhu druhé poloviny 17. století proběhlo několik jednání, kvůli ománské obezřetnosti vůči Evropanům z otevření obchodního střediska v Maskatu ale nakonec sešlo.⁶

Omán navíc dlouhodobě oslabovaly vnitřní kmenové spory a časté vpády ze strany Persie. Situaci se podařilo vyřešit až Ahmedu bin Saídovi as-Saídovi, který ománské kmeny sjednotil a Peršany vypudil. Na základě ibádijské tradice byl následně zvolen imámem, tedy oficiálním vládcem oblasti, a stal se zakladatelem dynastie, jež v Ománu vládne dodnes.⁷ Ahmedovo úmrtí v roce 1783 rozpoutalo mocenský konflikt mezi jeho syny, který skončil oddělením náboženské a světské moci. Zatímco část rodiny as-Saídů vládla oblasti vnitrozemí a pokoušela se obnovit tradiční vládu imámů, další větev získala na starost pobřeží v okolí města Maskat a soustředila se na zámořský obchod.⁸ Jelikož Británie obchodovala hlavně s městy na pobřeží, byli vládci Maskatu dlouhodobě považováni za jedině legitimní zastoupení ománských kmenů.

³ Francis Owtram, *A Modern History of Oman: Formation of the State Since 1920* (Londýn: I. B. Tauris, 2004), 30-31.

⁴ Hussein Ghubash, *Oman – The Islamic Democratic Tradition* (Abingdon: Routledge, 2006), 51.

⁵ Funsch, *Oman Reborn*, 40-41.

⁶ Owtram, *A Modern History of Oman*, 34-35.

⁷ Funsch, *Oman Reborn*, 43-44.

⁸ Roby Barrett, *Oman: The Present in the Context of a Fractured Past* (MacDill: JSOU Report, 2011), 18-19.

Na konci 18. století čelily britské pozice v Indickém oceánu hrozbě ze strany Francie. Tažení Napoleona Bonaparta do Egypta vyvolalo obavy o možném útoku na Indii⁹ a Britové se pokusili svůj vliv pojistit. Omán byl jasnou volbou nejen kvůli své poloze, ale také kvůli spolupráci s Francií ve východní Africe, ze které by se potenciálně mohla vyvinout nebezpečná aliance.¹⁰ Smlouva o přátelství mezi Východoindickou společností a Sultánem bin Ahmedem byla podepsána v říjnu 1798 a jednalo se o úplně první smlouvu mezi Británií a některým ze států Perského zálivu. Tato dohoda zakazovala v případě válečného konfliktu přístup francouzských a holandských lodí do ománských přístavů a zároveň umožnila Britům otevřít obchodní středisko ve městě Bandar Abbás, které Ománu tehdy patřilo.¹¹ Důvodů pro podpis bylo ze strany Ománu několik, největší roli ale sehrával strach, že v případě odmítnutí by britská strana uzavřela ománským lodím indické přístavy a značně tak omezila komerční zájmy Maskatu.¹² Omán podepsal také proto, že Británie byla vnímána jako silnější hráč na světové scéně a spolupráce s ní by ománským obchodníkům otevřela cestu na trhy jejích spojenců.¹³ Smlouva z roku 1798 tak přinesla oběma stranám to, co požadovaly – Omán mohl nadále obchodovat s Indií a Britům se podařilo alespoň částečně omezit vliv Francie v regionu.

Padesátiletá vláda Saída bin Sultána, který se do čela země postavil v roce 1806, bývá považována za zlatý věk ománské historie. To umožnilo hlavně upevnění moci ve východoafrických koloniích s centrem na ostrově Zanzibar, díky nimž se ománské obchodní kontakty rozšířily také na africký kontinent. Britům toto uspořádání vyhovovalo, jelikož se Zanzibar ocitl v jejich sféře vlivu, aniž by se museli finančně podílet na jeho rozvoji.¹⁴ Právě za vlády Saída došlo k první významné britské intervenci, která se odrazila na následném ekonomickém úpadku Ománu. V roce 1822 byl Saíd Brity donucen k podpisu smlouvy omezující obchod s otroky, tedy jeden z klíčových komponentů ománských obchodních aktivit. Dohoda znemožnila prodej otroků křesťanským klientům, v roce 1845 byl obchod s otroky

⁹ Saif Bin-Abood, „Britain's Withdrawal from the Gulf: with Particular Reference to the Emirates“ (dizertační práce, Durham University, 1992), 5.

¹⁰ Ghubash, *Oman – The Islamic Democratic Tradition*, 79.

¹¹ John McKeown, „Britain and Oman: The Dhofar War and its Significance“ (dizertační práce, University of Cambridge, 1981), 6.

¹² Owtram, *A Modern History of Oman*, 35.

¹³ Jeremy Jones, *A History of Modern Oman* (New York: Cambridge University Press, 2015), 44.

¹⁴ *Ibid.*, 21-22.

zakázán také pro muslimské země.¹⁵ V polovině 19. století tak byl vztah Velké Británie a Ománu spoluprací rovnocenných partnerů, britské zásahy se však stávaly stále častějším jevem.

2.2. Rozdělení Ománu a Zanzibaru

Změnu přineslo úmrtí Saída bin Sultána v roce 1856. Ani jeden z jeho synů totiž nebyl schopen nashromáždit takovou podporu, aby dokázal ovládnout rozsáhlé impérium svého otce.¹⁶ Ve stejném období procházela britská moc v regionu změnou související s povstáním v Indii. Východoindickou společnost nahradila v čele kolonie britská vláda, reprezentována místokrálem, která převzala starost o vztahy s okolními státy.¹⁷ Lord Canning, první z řady britských místokrálů, se začal angažovat v problematice vlády v Ománu a na Zanzibaru. Na základě údajného dopisu Saída bin Sultána britskému ministru zahraničí ze 40. let 19. století, podle nějž si ománský vládce přál rozdělit území mezi své syny, se Británie stala arbitrem mocenských sporů rodiny as-Saídů.¹⁸ Separace Ománu a Zanzibaru znamenala pro Brity nespornou výhodu nejen kvůli oslabení významné regionální síly, ale také kvůli konečné porážce obchodu s otroky.¹⁹ Není tedy divu, že Canningova zvláštní komise rozhodla v roce 1861 pro rozdělení ománského impéria na dvě na sobě nezávislé části – Zanzibar pod vedením sultána Madžída a Omán v čele se sultánem Thuvajnim. Druhý jmenovaný byl ve značné finanční nevýhodě, jelikož africké kolonie s příznivějším klimatem přinášely více prostředků. Z toho důvodu byla ománskému sultánovi přiznána tzv. zanzibarská náhrada, jež měla jeho ztráty částečně kompenzovat.²⁰ Tato náhrada, jejíž platbu z důvodu zanzibarské finanční nezpůsobilosti následně převzala britská vláda v Indii, je považována za první krok k ománské ekonomické závislosti na Británii. V případě jakéhokoliv odporu ze strany Ománu Britové jednoduše přestali s jejím vyplácením, což téměř vždy vedlo k okamžité poslušnosti.²¹

¹⁵ Joseph A. Kechichian, *Oman and the World: The Emergence of an Independent Foreign Policy* (Santa Monica: RAND, 1995), 123.

¹⁶ Emin Akseki, „Oman’s Foreign Policy Between 1970-2008“ (magisterská práce, Middle East Technical University, 2010), 17.

¹⁷ Jones, *A History of Modern Oman*, 67.

¹⁸ Ibid., 65.

¹⁹ Barrett, *Oman: The Present in the Context of a Fractured Past*, 20.

²⁰ Jones, *A History of Modern Oman*, 67.

²¹ Owtram, *A Modern History of Oman*, 39.

Ztráta Zanzibaru v kombinaci s tehdejším světovým vývojem znamenala i přes náhradu pro Omán velké těžkosti. Otevření Suezského průplavu v roce 1859 pozměnilo obchodní trasy a marginalizovalo ománské přístavy, nástupu moderních parních lodí nemohla ománská obchodní flotila konkurovat. Místní řemeslné tkalcovské dílny byly navíc válcovány evropskou průmyslovou výrobou.²² Omán se tak během krátkého časového období proměnil na závislý stát s finančními problémy. V souvislosti s vývojem v ostatních státech Perského zálivu a na Zanzibaru by se nabízela možnost vytvoření britského protektorátu na ománském území. Existující důkazy potvrzují, že Británie o jeho zřízení uvažovala, závislost na zanzibarské náhradě a britské vojenské pomoci však byla považována za důkaz dostatečné britské kontroly nad Ománem.²³ Britský protektorát v Ománu by zároveň porušil podmínky francouzsko-britské deklarace z roku 1862, která Maskatu zaručovala samostatnost. Omán tak vždy byl formálně nezávislým státem se zvláštními smluvními vztahy se Spojeným královstvím.²⁴

2.3. Vnitřní spory na přelomu 19. a 20. století

Dezintegrace impéria neměla dopad jen na ekonomickou situaci Ománu, ale brzy začala ohrožovat jeho samotné uspořádání. Kmeny obývající vnitrozemí totiž souhlasily s politikou Maskatu pouze tak dlouho, dokud pro ně byla finančně výhodná. V souladu s ibádíjskou islámskou tradicí, považovanou za jednu z nejdemokratičtějších vůbec, byl v roce 1868 zvolen nový imám.²⁵ Ten jasně ohrožoval pozici as-Saídů, kteří si vládu nad Maskatem předávali dědičně, a tedy v rozporu s náboženskými zvyklostmi. Fakt, že obnova imamátu měla podporu ománského obyvatelstva, dokazuje to, že se jeho stoupencům téhož roku podařilo obsadit Maskat a svrhnout sultána Salíma. Nastolení nepřátelského režimu v Ománu si však Britové nemohli dovolit, proto finančně i vojensky podpořili Turkiho bin Saída, který v roce 1871 bojovníky imamátu porazil a obnovil vládu as-Saídů nad Ománem.²⁶

Tím však ománské vnitřní spory neskončily. Odpor k rozhodnutí sultána Turkiho, který v roce 1873 odsouhlasil úplný zákaz otroctví, vyvolal během následujícího desetiletí opětovné

²² Owtram, *A Modern History of Oman*, 47.

²³ Kechichian, *Oman and the World*, 125.

²⁴ James Onley, „Britain and the Gulf Shaikhdoms, 1820–1971: The Politics of Protection“, *Center for International and Regional Studies Occasional Paper*, č. 4 (2009): 11.

²⁵ Owtram, *A Modern History of Oman*, 48.

²⁶ *Ibid.*, 48.

útoky, s podporou Britů se ale vždy podařilo povstalice přemocet.²⁷ Turkiho následník, sultán Fajsal bin Turki, pak v roce 1891 podepsal s Británií tzv. výlučnou dohodu, kde se zavázal, že nikdy nepostoupí žádnou část ománského území nikomu jinému než britské vládě.²⁸ Britové ománskou poslušnost odměnili uznáním obchodních kontaktů Maskatu s Francií a Spojenými státy.²⁹ Léta po podpisu nové dohody klid nepřinesla. Stoupenci imamátu v roce 1895 obnovili své snahy a zaútočili na Maskat. Sultánu Fajsalovi přišlo, že britská podpora v tomto případě není dostatečná, a rozhodl se pro upevnění vztahů s Francií. Možnost otevření francouzské zásobovací stanice v Ománu ale britskou vládu v Indii rozlítla a Fajsal byl pod pohrůžkou bombardování Maskatu donucen svou nabídku Francouzům stáhnout.³⁰

O závislosti Maskatu na britské pomoci nebylo možné pochybovat. Odpor ománských kmenů vyvrcholil v roce 1913, kdy byl novým imámem zvolen Salím bin Rašíd al-Kharusi. Tomu se podařilo sjednotit velkou část ománských kmenů proti sultánovi a žádal jeho abdikaci. Ani Fajsalovo úmrtí a nástup jeho syna Tajmúra na celé situaci nic nezměnily.³¹ Po rozpoutání bojů v roce 1915 se opět ukázalo, že bez pomoci britských vojáků z Indie se sultán neobejde.³² Přestože ozbrojená část konfliktu skončila ještě téhož roku porážkou imámových stoupců, al-Kharusi jakoukoliv dohodu se sultánem odmítal. Změna nastala až po jeho smrti, nový imám Mohamed bin Abduláh al-Khalili ochotně přistoupil ke kompromisu. V roce 1920 byla podepsána dohoda ze Síbu, kde se obě strany zavázaly nezasahovat do vnitřních záležitostí toho druhého. Interpretace smlouvy se však do budoucna ukázala jako značně problematická. Zatímco stoupenci imamátu ji chápali jako garanci vzniku vlastního státu, podle britské strany si sultán zachoval suverenitu nad celým Ománem a imámovi pouze postoupil jisté pravomoci.³³

2.4. Vláda sultána Saída a spor o Buraimi

Zatímco Ománci řešili vnitřní spory, ve zbytku světa zuřil globální konflikt. Konec I. světové války znamenal pro Omán velké změny. Rozvoj letectví přinesl Britům nový způsob, jak spojit

²⁷ McKeown, „Britain and Oman: The Dhofar War and its Significance“, 10.

²⁸ Owtram, *A Modern History of Oman*, 39.

²⁹ Ash Rossiter, „Britain and the Development of Professional Security Forces in the Gulf Arab States, 1921-71: Local Forces and Informal Empire“ (dizertační práce, University of Exeter, 2014), 28.

³⁰ Barrett, *Oman: The Present in the Context of a Fractured Past*, 24-25.

³¹ Ibid, 27.

³² Rossiter, „Britain and the Development of Professional Security Forces in the Gulf Arab States“, 37.

³³ Bin-Abood, „Britain's Withdrawal from the Gulf: with Particular Reference to the Emirates“, 59-60.

jednotlivé části rozsáhlého impéria, a Omán byl se svou strategickou polohou jasnou volbou pro stavbu přistávací plochy, sloužící letadlům RAF při cestě do Indie.³⁴ Mnohem důležitější však bylo pátrání po ropě, které v meziválečném období v zemích Perského zálivu započalo. Sultán Tajmúr v roce 1923 souhlasil s tím, že v budoucnu udělí ropné koncese pouze těm firmám, které britská vláda předem schválí, a Britové si tak předem zaručili dohled nad ománským ropným průmyslem.³⁵

Zbytek 20. let se v Ománu nesl ve znamení tíživé finanční situace. Kromě poválečné deprese a následné celosvětové krize mělo na ekonomiku velký dopad rozšiřování datlových plantáží v USA a v Iráku, které snížilo poptávku po jednom z nejdůležitějších ománských exportních artiklů.³⁶ Příjmy Ománu byly omezené, tvořila je hlavně cla či již zmíněná zanzibarská náhrada od Británie. Královská rodina, jejíž výdaje většinou převyšovaly příjmy, dlouho žila na dluh u místních obchodníků.³⁷ V roce 1932 se po abdikaci svého otce ománským sultánem stal Saíd bin Tajmúr, který měl jediný cíl – alespoň částečně se zbavit britské kontroly. Nelze tedy říci, že Saíd byl stejně jako jeho předchůdci pouze loutkou britské vlády. Z toho důvodu byl podle Calvina Allena Saíd Brity často kritizován a v současné historiografii je zobrazován velice negativně. Ve skutečnosti je možné sledovat, alespoň v počátcích jeho vlády, snahy o zlepšení situace v Ománu, a tedy i kontinuitu mezi panováním Saída a jeho syna Kábúse.³⁸ Saíd jako hlavní zdroj závislosti Ománu na Británii viděl špatnou ekonomickou situaci. Z toho důvodu okamžitě osobně převzal starost o finance a značně omezil rodinné výdaje. Zároveň zahájil jednání s několika ropnými společnostmi o udělení koncesí. Na základě dohody svého otce s Británií sice nemohl vybírat příliš svobodně, smlouva s *Iraq Petroleum Company* z roku 1937 však zemi přinesla notné příjmy a již během 40. let se sultánovi podařilo dostat z dluhů.³⁹

Po vypuknutí II. světové války zůstal Omán oficiálně neutrální, sultán Saíd však výměnou za finanční náhradu souhlasil s tím, že v případě potřeby mohou být ománské teritoriální vody a území využívány britskou armádou.⁴⁰ Celý konflikt a jeho bezprostřední následky byly pro

³⁴ Kristi Barnwell, „From Trucial States to Nation State: Decolonization and the Formation of the United Arab Emirates, 1952-1971“ (dizertační práce, University of Texas v Austinu, 2011), 34.

³⁵ Onley, „Britain and the Gulf Shaikhdoms“, 14.

³⁶ Funsch, *Oman Reborn*, 51-52.

³⁷ Owtram, *A Modern History of Oman*, 63.

³⁸ Calvin Allen, *Oman Under Qaboos: From Coup to Constitution, 1970-1996* (Abingdon: Routledge, 2013), 1.

³⁹ Owtram, *A Modern History of Oman*, 80-82.

⁴⁰ Rossiter, „Britain and the Development of Professional Security Forces in the Gulf Arab States“, 81.

oblast Perského zálivu klíčové. Předně z toho důvodu, že s osamostatněním Indie se výrazně proměnil vztah Británie k celému regionu. V poválečných letech již nebylo britským cílem zajištění cesty do zámořských kolonií, ale spíše zabezpečení ropy a také ochrana celé oblasti před sovětským vlivem a sílícím arabským nacionalismem.⁴¹ S postupným rozpadem britského impéria přišla též jedna praktická změna, o Ománu už nadále nemohlo být rozhodováno v Indii a starost o britsko-ománský vztah tak převzala *Foreign Office* v Londýně.⁴²

Britský vliv v Ománu ani v 50. letech neopadal, jedním z největších zásahů bylo angažmá Britů v řešení sporu o oázu Buraimi. V roce 1952 bylo toto území, jehož část spadala pod Omán a část ovládal šejk z Abú Zabí, obsazeno saudskými vojáky, podporovanými americkou společností ARAMCO, která zde hodlala pátrat po ropě.⁴³ Sultán Saíd okamžitě kontaktoval imáma a společně postavili osmitisícovou armádu, složenou z kmenových bojovníků, která zaujala pozice nedaleko Buraimi. Tato bezprecedentní spolupráce ománského vnitrozemí a pobřeží však neměla dlouhého trvání.⁴⁴ Britové si nemohli konflikt mezi Saudskou Arábií a Ománem dovolit, jelikož by narušil nejen saudsko-britský vztah, ale potažmo také spolupráci s USA.⁴⁵ Proto nařídili sultánovi, aby útok odvolal, čímž jej značně zdiskreditovali v očích ománských kmenů. Spor o Buraimi měl být vyřešen na základě mezinárodní arbitráže, v Ženevě od roku 1954 jednali saudští zástupci s britskými, jenž oficiálně zastupovali Abú Zabí a Omán. O rok později však jednání ztroskotala, údajně kvůli saudským snahám řešit situaci pomocí úplatků, a Britové saudská vojska z oázy vyhnali za pomoci vojenské síly.⁴⁶

2.5. Konflikt mezi imamátem a sultánem

Zatímco v souvislosti se sporem o Buraimi dokázali stoupenci imamátu se sultánem spolupracovat, následně se mezi oběma stranami rozpoutal rozsáhlý konflikt. Po smrti imáma al-Khaliliho v roce 1954 nastal čas zvolit jeho nástupce. Sultán Saíd se dlouhodobě snažil o upevnění vlastní pozice, k čemuž by mu zvolení imámem nepochybně pomohlo, na základě debaklu z roku 1952 byl ale kmenovými vůdci odmítnut. Novým imámem se stal Ghálíb bin

⁴¹ Jones, *A History of Modern Oman*, 104.

⁴² Rossiter, „Britain and the Development of Professional Security Forces in the Gulf Arab States“, 83.

⁴³ Owtram, *A Modern History of Oman*, 90.

⁴⁴ Jones, *A History of Modern Oman*, 111.

⁴⁵ John M. MacKenzie, „The Sultanate of Oman: A Forgotten Empire“, *History Today* (září 1984): 38.

⁴⁶ Jones, *A History of Modern Oman*, 113.

Ali al-Hinai, jehož bratr Talib, guvernér města Rustak, byl dlouhodobě pod saudským vlivem.⁴⁷ Spor se rozhořel, když se firma *Petroleum Development Oman*, podporována nově vzniklou vojenskou jednotkou pod britským vedením, známou jako *Muscat and Oman Field Force (MOFF)*⁴⁸, vydala pátrat po ropě také na území imamátu. Celá akce byla totiž vnímána jako porušení dohody ze Síbu a imám na ni zareagoval podáním přihlášky do Arabské ligy, tedy formální proklamací nezávislosti imamátu na zbytku Ománu.⁴⁹ Sultán Saíd neváhal a na podzim 1955 vytáhl na Nazvá, město považované za centrum imamátu. Ozbrojená akce měla tentokrát úspěch, v prosinci se imám vzdal a Nazvá byla dobyta.⁵⁰ Saíd domněle sjednocení země oslavil vítěznou cestou od jihu k severu, ve skutečnosti se ale jednalo pouze o první část konfliktu.

Rok 1956 značně pozměnil situaci na světové scéně. Suezská krize odhalila limity britské mezinárodní pozice a zároveň výrazně ovlivnila vývoj v Ománu. Talibu bin Alimu se totiž podařilo utéct do Saudské Arábie, kde připravoval návrat spojený se svržením sultána. Jelikož byly jeho plány viditelně mířeny proti zájmům Británie, dostalo se mu podpory nejen od Saudů, stále odmítajících způsob ukončení sporu o Buraimi, ale také od Egypta pod vedením Gamála Násira. Přestože všechny tři strany zastávaly rozdílné přístupy vůči náboženství, z politických důvodů dokázaly odlišnosti překonat. Když se Talib v červnu 1957 vrátil do Ománu, měl k dispozici vycvičené vojáky, finanční podporu a také americké zbraně.⁵¹ MOFF nebylo hrozbě schopno čelit a sultán již v červenci musel požádat o pomoc Británie.⁵² Britská vláda i přes obavy z dalšího Suez souhlasila a do Ománu byli kromě *Trucial Oman Scouts*, sloužících na území dnešního SAE, posláni také vojáci ze základny v Adenu a letadla RAF.⁵³

Britská podpora brzy vrátila většinu území imamátu do rukou sultána, strůjcem povstání se ale podařilo uprchnout na Zelenou horu, horský masiv na severu Ománu, kde britsko-ománskému tlaku odolávali celých osmnáct měsíců.⁵⁴ Přírodní podmínky protipovstalecké akce

⁴⁷ J. E. Peterson, „Britain and the Oman War: An Arabian Entanglement“, *Asian Affairs* 7, č. 3 (1976): 287, <http://www.tandfonline.com/doi/citedby/10.1080/03068377608729815> (staženo 2.9.2016).

⁴⁸ Owtram, *A Modern History of Oman*, 91.

⁴⁹ Bin-Abood, „Britain's Withdrawal from the Gulf: with Particular Reference to the Emirates“, 60.

⁵⁰ John Newsinger, *British Counterinsurgency: From Palestine to Northern Ireland* (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2002), 136.

⁵¹ Bin-Abood, „Britain's Withdrawal from the Gulf: with Particular Reference to the Emirates“, 61.

⁵² Rossiter, „Britain and the Development of Professional Security Forces in the Gulf Arab States“, 83.

⁵³ William Roger Louis, „Britain and the Middle East after 1945“, in L. Carl Brown (ed.), *Diplomacy in the Middle East: The International Relations of regional and Outside Powers* (New York: L. B. Tauris, 2006), 48.

⁵⁴ Jones, *A History of Modern Oman*, 125.

značně komplikovaly, velké škody na vybavení i životech vojáků působily podvrtné rebelské akce, například pokládání min v okolí britsko-ománských pozic.⁵⁵ Konvenční vedení války se postupně ukazovalo jako neúčinné, z toho důvodu byli na podzim roku 1958 do Ománu vysláni vojáci ze *Special Air Service*. Tato jednotka zaznamenala úspěch při akcích v Malajsii a předpokládalo se, že po jejich skončení bude z důvodu nepotřebnosti rozpuštěna. Pro SAS tedy Omán znamenal možnost udržet se při životě.⁵⁶ Několikatýdenní plánování a obhlídka terénu přinesly v lednu 1959 úspěch, když se mužům ze SAS podařilo za vzdušné podpory RAF téměř nehlídanou cestou proniknout do tábora povstalců.⁵⁷ Přestože strůjci rebelie, imám Ghálíb a jeho bratr Talib, unikli do Saudské Arábie a nadále se pokoušeli prosadit svoje zájmy, povstání na ománském území skončilo a Omán byl po téměř dvou stoletích sjednocen.⁵⁸

2.6. Vznik SAF

Omán se Spojeným královstvím od konce 18. století uzavřel řadu smluv. A přestože byli as-Saídové britskou armádou podpořeni několikrát, žádná z nich se přímo nezabývala vojenským vztahem mezi Londýnem a Maskatem.⁵⁹ Fakt, že se Omán během povstání v 50. letech nedokázal efektivně bránit, vedl britskou stranu k přehodnocení situace. V lednu 1958 zahájili Britové jednání s Ománci, jež byla v červenci téhož roku finalizována tzv. výměnou dopisů mezi sultánem Saídem a Selwynem Lloydem, britským ministrem zahraničí. Lloyd v dopisu Saídovi oznamuje, že „vláda Jeho Veličenstva ve Spojeném království souhlasila s rozšířením asistence při posilování armády Vaší Výsosti. Vláda Jeho Veličenstva také, na požadavek Vaší výsosti, uvolní k přeložení stálé důstojníky Britské armády, kteří se, zatímco budou sloužit v Sultanátu, stanou integrální součástí ozbrojených jednotek Vaší Výsosti.“⁶⁰ Sultán naopak

⁵⁵ Newsinger, *British Counterinsurgency: From Palestine to Northern Ireland*, 137.

⁵⁶ Benjamin Grob-Fitzgibbon, „Those Who Dared: A Reappraisal of Britain's Special Air Service, 1950–80“, *The International History Review* 37, č. 3 (2015): 547-548, <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/07075332.2014.918558> (staženo 9.12.2016).

⁵⁷ Newsinger, *British Counterinsurgency: From Palestine to Northern Ireland*, 139.

⁵⁸ McKeown, „Britain and Oman: The Dhofar War and its Significance“, 14.

⁵⁹ Clive Jones, „Military intelligence and the War in Dhofar: An Appraisal“, *Small Wars & Insurgencies* 25, č. 3 (červenec 2014): 630, <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09592318.2014.913743> (staženo 26.10.2016).

⁶⁰ Exchange of Letters between the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the Sultan of Muscat and Oman concerning the Sultan's Armed Forces, Civil Aviation, Royal Air Force facilities and Economic Development in Muscat and Oman, Londýn, 25. července 1958, archiv Foreign and Commonwealth Office.

„schválil uzavření dohody o rozšíření současného uspořádání týkajícího se civilního letectví a využití leteckých základen v Salále a na Masíře RAF“.⁶¹ Nově vzniklé Ozbrojené síly sultána Ománu (SAF), jak byla ománská armáda nazvána, tak v rukou pevně drželi Britové.

Vznik SAF jistě alespoň zdánlivě posílil pozici sultána Saída v Ománu, on sám však rok 1958 považoval za osobní prohru.⁶² Britský vliv, kterého se léta usilovně snažil zbavit, totiž jeho souhlasem s tzv. výměnou dopisů dosáhl svého historického maxima. Britové ovládali ománskou armádu a zároveň do Ománu posílali řadu poradců, kteří měli být Saídovi k dispozici.⁶³ Sultán se raději stáhl na své dafárské panství ve městě Salála a až do konce vlády se do Maskatu nevrátil. Zároveň se rozhodl zlepšit vlastní finanční situaci prodejem Gwadaru, jež byl součástí Ománu od 18. století, pákistánské vládě.⁶⁴ Omán byl tak na konci 50. let nejen řízen Brity, ale po staletích přítomnosti v zámoří se stal samostatnou geografickou entitou.⁶⁵

⁶¹ Exchange of Letters between the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the Sultan of Muscat and Oman concerning the Sultan's Armed Forces, Civil Aviation, Royal Air Force facilities and Economic Development in Muscat and Oman, Londýn, 25. července 1958, archiv Foreign and Commonwealth Office.

⁶² J. E. Peterson, „The Emergence of Post-Traditional Oman“, *Durham Middle East Papers*, č. 5 (2005): 6.

⁶³ Kechichian, *Oman and the World*, 129.

⁶⁴ J. E. Peterson, „Oman's Diverse Society: Northern Oman“, *Middle East Journal* 58, č. 1 (zima 2004): 35.

⁶⁵ MacKenzie, „The Sultanate of Oman: A Forgotten Empire“, 39.

3. Britská politika vůči Perskému zálivu v 60. a 70. letech

3.1. Vývoj britské přítomnosti v Perském zálivu

Britský zájem o Kuvajt, Bahrajn, Katar a tzv. Smluvní státy (budoucí Spojené arabské emiráty) měl stejný důvod jako v případě Ománu, tedy zabezpečení cesty do Indie. Přesto se historie britsko-ománské spolupráce od vztahů Británie s ostatními státy regionu liší. Na rozdíl od ománského sultána, který obrannou dohodu s Brity podepsal až v roce 1958, byla základem britské přítomnosti v dalších státech Perského zálivu řada smluv z 19. století. Ty měly signatářům zaručit bezpečnost na moři a zároveň bojovat s pirátstvím, které ohrožovalo místní obchod.⁶⁶ Britové svůj vliv postupně zvyšovali a výměnou za ochranu místních vládnoucích rodin získali šanci řídit zahraniční politiku, ale také zasahovat do jejich vnitřních a obchodních záležitostí.⁶⁷ Na straně Británie měla spolupráci na starosti, stejně jako v souvislosti s Ománem, Východoindická společnost a následně britská vláda v Indii. V samotném Zálivu sídlil britský diplomat, tzv. politický rezident, jenž měl za úkol prosazovat britské zájmy. K tomu napomáhali také političtí agenti, kteří byli umístěni v každém ze států Zálivu a s místními elitami mohli komunikovat téměř denně.⁶⁸ Je tedy možné říci, že o politice vůči Zálivu nerozhodovali britští politici, ale především státní úředníci.⁶⁹

V roce 1947 přešlo v souvislosti s osamostatněním Indie rozhodování o regionu do rukou *Foreign Office* v Londýně, ale pravomoci politického rezidenta i nadále zůstávaly stejné.⁷⁰ Oblast Blízkého východu měla pro Brity po ztrátě Indie vysokou cenu jak z ekonomického, tak ze strategického hlediska. Ochrana místních ropných polí byla pro britskou ekonomiku klíčová, jelikož právě odsud Britové čerpali stále větší množství ropy.⁷¹ S nástupem nového globálního konfliktu byla britská síť základů v Indickém oceánu, Perský záliv nevyjímaje, považována za

⁶⁶ Onley, „Britain and the Gulf Shaikhdoms“, 3-4.

⁶⁷ Gregory Gause, „British and American policies in the Persian Gulf, 1968-1973“, *Review of International Studies*, č. 11 (1985): 249, <http://www.jstor.org> (staženo 3.11.2016).

⁶⁸ David McMunn, „Great Britain's Withdrawal from the Persian Gulf 1968-1971: An Analysis of the Policy and the Process“ (dizertační práce, Georgetown University, 1974), 9-10.

⁶⁹ Helene von Bismarck, „Imperialism in the Age of Decolonization: British Policy in the Persian Gulf during the 1960s“ (příspěvek přednesený v rámci konference Deutsch-Britische Gesellschaft, Centre for British Studies, Humboldt University, Berlín, Německo, 5.11.2014), 2.

⁷⁰ Helene von Bismarck, *British Policy in the Persian Gulf, 1961–1968: Conceptions of Informal Empire* (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2013), 7.

⁷¹ Bin-Abood, „Britain's Withdrawal from the Gulf: with Particular Reference to the Emirates“, 15.

účinný odstrašující prostředek proti sovětské expanzi a zároveň za centrum možného budoucího útoku proti SSSR.⁷² V poválečném období tak bylo hlavním britským cílem zajistit stabilitu v Zálivu, k čemuž mělo napomocť hlavně striktní dodržování smluvních ujednání.⁷³

Velkou změnu s sebou přinesla Suezská krize z roku 1956. Ta vedla, společně se vzrůstající popularitou arabského nacionalismu, spojeného s osobností egyptského prezidenta Gamála Násira, k šíření protibritských nálad po celém Blízkém východě.⁷⁴ V Británii panovaly obavy, že by situace mohla vyvrcholit zásahem Valného shromáždění OSN, které dlouhodobě podporovalo osamostatňování kolonií, proti uspořádání v Perském zálivu. Britové se tedy snažili vyhnout jakékoliv situaci, která by mohla odkrýt hloubku místní závislosti, a přes politického rezidenta podporovali místní v provádění mnohačetných reforem.⁷⁵ Mezi britskými úředníky v regionu se brzy začaly objevovat názory, že vojenská přítomnost Británie možná není pro místní stabilitu tak přínosná a prodej ropy by se dal pojistit i jinak. Tento přístup však zatím nenašel podporu Londýna.⁷⁶

3.2. Vláda Harolda Wilsona a rozhodnutí o stažení

V Británii se v říjnu 1964 po třinácti letech v opozici vrátila k moci Labour. Nový premiér Harold Wilson byl známý svou vírou ve světovou roli Británie a podobné názory, pramenící z politiky poválečného ministra zahraničních věcí Ernesta Bevina, zpočátku zastávali také nejdůležitější muži Wilsonova kabinetu – ministr financí James Callaghan či ministr obrany Denis Healey.⁷⁷ Vojenská přítomnost Britů v oblasti na východ od Suez tak nástupem a znovuzvolením Wilsonovy vlády v roce 1966 zdánlivě nijak neutrpěla, přestože se britská ekonomika v tu dobu potýkala se závažnými problémy.⁷⁸ Ve skutečnosti se však Wilsonův kabinet nesnažil udržet britské zahraniční pozice za každou cenu. V souvislosti s vývojem na

⁷² Jeffrey Pickering, *Britain's Withdrawal from East of Suez: The Politics of Retrenchment* (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 1998), 4.

⁷³ Gause, „British and American policies in the Persian Gulf, 1968-1973“, 249.

⁷⁴ Onley, „Britain and the Gulf Shaikhdoms“, 18.

⁷⁵ von Bismarck, „Imperialism in the Age of Decolonization“, 12.

⁷⁶ Simon Smith, „Britain's Decision to Withdraw from the Persian Gulf: A Pattern Not a Puzzle“, *The Journal of Imperial and Commonwealth History* 44, č. 2 (prosinec 2015): 330-331, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/03086534.2015.1123541> (staženo 9.12.2016).

⁷⁷ Pickering, *Britain's Withdrawal from East of Suez*, 137.

⁷⁸ Shohei Sato, „Britain's Decision to Withdraw from the Persian Gulf, 1964-68: A Pattern and a Puzzle“, *Journal of Imperial and Commonwealth History* 37, č. 1 (březen 2009): 102.

Blízkém východě, spojeném s neutuchajícím šířením arabského nacionalismu, a s domácími ekonomickými těžkostmi se jednotliví ministři, v čele s Callaghanem a Healeym, postupně začali přiklánět k možnému odchodu.⁷⁹

První vlašťovkou se v tomto ohledu stala revize obranné politiky, zveřejněná počátkem roku 1966. Přítomnost na Blízkém východě je prezentována jako záruka stability, britská vláda však přiznává, že do budoucna by „udržení všech našich současných vojenských úkolů a schopností mimo Evropu představovalo nepřijatelný nápor na naše přetěžované jednotky a silně by se podepsalo jak na naši domácí ekonomice, tak na našich rezervách cizí měny.“⁸⁰ Již v roce 1966 tedy bylo jasné, že dojde ke stažení z oblasti, zatím ale nebylo stanoveno přesné datum. Potvrzen byl pouze odchod z Adenu, považovaném za jeden z nejdůležitějších komponentů britské přítomnosti v regionu. Ztrátu základny ovlivnil táhlý občanský konflikt v Jemenu, neúspěšně podporovaný Británií na straně jedné a Egyptem na straně druhé.⁸¹ Obecně převládal názor, že opuštění Adenu by mělo vést k navýšení britských kapacit v Perském zálivu, aby mohla Británie i nadále garantovat ochranu lokálním elitám.⁸² Místní britské základny však nebyly na takovou zátěž připravené a jejich rozšíření by znamenalo další výdaje, proto bylo rozhodnuto, že v případě vnější agrese budou státy v Zálivu podporovány spíše letecky.⁸³

Již na počátku roku 1967 začalo být v souvislosti se zhoršující se ekonomickou situací jasné, že navržené úspory nebudou dostatečné.⁸⁴ Proto byla zahájena nová jednání o nutnosti britské přítomnosti na východ od Suez. V červenci 1967 bylo rozhodnuto, že do poloviny 70. let postupně dojde ke snížení počtu a následnému úplnému odchodu britských vojáků z jihovýchodní Asie.⁸⁵ Tématem jednání byly také základny v Perském zálivu, které měl čekat

⁷⁹ Pickering, *Britain's Withdrawal from East of Suez*, 146.

⁸⁰ Defence Review: The Statement on the Defence Estimates 1966, Londýn, 11. února 1966, The National Archives, <http://filestore.nationalarchives.gov.uk/pdfs/small/cab-129-124-c-33.pdf> (staženo 15.3.2017).

⁸¹ Smith, „Britain's Decision to Withdraw from the Persian Gulf“, 338.

⁸² Sato, „Britain's Decision to Withdraw from the Persian Gulf, 1964–68“, 103.

⁸³ von Bismarck, „Imperialism in the Age of Decolonization“, 8-9.

⁸⁴ Matthew Jones, „A Decision Delayed: Britain's Withdrawal from South East Asia Reconsidered, 1961-68“, *The English Historical Review* 117, č. 472 (červen 2002): 586, <http://www.jstor.org> (staženo 18.12.2016).

⁸⁵ Jan Váška, „Between Tradition and Modernity? Britain's Foreign Policy in the Second Half of the 1960s“, *Acta Universitatis Carolinae – Studia Territorialia* 9, č. 4 (2009): 145, <http://stuter.fsv.cuni.cz/index.php/stuter/article/view/127> (staženo 16.12.2016).

podobný osud. Na rozdíl od Dálného východu však toto rozhodnutí nebylo oznámeno veřejně, podle Simona Smitha čistě z toho důvodu, že se nejednalo o tak logisticky náročnou operaci.⁸⁶

V listopadu 1967 dosáhla ekonomická krize v Británii svého vrcholu a Wilsonův kabinet byl nucen přistoupit k devalvaci libry, následované odchodem Jamese Callaghana. Jeho nahrazení Royem Jenkinsem bývá přikládána historická důležitost, jelikož to údajně byl právě on, kdo svým tlakem stahování urychlil. Jeffrey Pickering dokonce neváhá tvrdit, že v případě rozdílného uspořádání kabinetu by si Britové pozici v Zálivu zachovali.⁸⁷ Jenkins ale pouze podporoval přístup, který Ministerstvo financí razilo dlouhou dobu.⁸⁸ Urychlení stažení navíc nebylo pouze ekonomickým, ale také politickým rozhodnutím. Roli v jeho prosazení sehrály snahy Wilsonovy vlády získat podporu levého křídla Labour pro nový rozpočet, který byl kvůli škrtům v sociálních programech jinak nemyslitelný.⁸⁹ Fakt, že britští vojáci budou do konce roku 1971 staženi nejen ze Singapuru a Malajsie, ale také z Perského zálivu, byl veřejně prezentován 16. ledna 1968.⁹⁰ Rozhodnutí o odchodu padlo bez jakékoliv konzultace s vládci Perského zálivu, kteří byli kvůli obavám z nestability jasně proti a okamžitě reagovali nabídkou financování pokračující britské pomoci. Tu však britská strana ze zjevných důvodů odmítla.⁹¹

3.3. Reakce Spojených států a přípravy na stahování

Leden 1968 znamenal šok také pro Spojené státy. USA si dlouhodobě uvědomovaly důležitost ropy ze Zálivu pro země západní Evropy a region pro ně měl význam hlavně z tohoto hlediska.⁹² Není tedy divu, že zatímco odchod Británie z Dálného východu Američané přijali, v případě Perského zálivu reagovali odmítavě. Předpoklad, že mocenské vakuum, které v Zálivu vznikne, zaplní právě Spojené státy, se ukázal jako mylný. Američané tuto možnost odmítli, jelikož je plně zaměstnával konflikt ve Vietnamu.⁹³ Zároveň panoval názor, že by

⁸⁶ Smith, „Britain's Decision to Withdraw from the Persian Gulf“, 340.

⁸⁷ Pickering, *Britain's Withdrawal from East of Suez*, 174.

⁸⁸ Ross Christie, „'Britain's Crisis of Confidence': How Whitehall Planned Britain's Retreat from the extra-European World, 1959-1968“ (dizertační práce, University of Stirling, 2004), 259.

⁸⁹ Gause, „British and American policies in the Persian Gulf, 1968-1973“, 252.

⁹⁰ Onley, „Britain and the Gulf Shaikhdoms“, 21.

⁹¹ Gause, „British and American policies in the Persian Gulf, 1968-1973“, 253.

⁹² von Bismarck, *British Policy in the Persian Gulf, 1961–1968: Conceptions of Informal Empire* (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2013), 7.

⁹³ Gause, „British and American policies in the Persian Gulf, 1968-1973“, 259.

americká přítomnost stejně nedokázala efektivně nahradit britský systém, budovaný více než století.⁹⁴ Z toho důvodu se Spojené státy po nástupu Richarda Nixona v otázce Zálivu přiklonily k tzv. politice dvou pilířů. Podle tohoto přístupu nemělo být vakuum zaplněno vnější velmocí, ale dvěma silnými státy regionu, Saudskou Arábií a Íránem.⁹⁵

Britové se stejně jako v případě osamostatňování kolonií před svým odchodem z Perského zálivu soustředili na vytvoření stabilního pořádku, který by zajistil hladké předání moci do rukou místních.⁹⁶ Bylo totiž jasné, že přesun vojsk z důvodu britských investic do ropného průmyslu v regionu rozhodně nepřetrhá úzké vazby mezi Británií a státy Zálivu.⁹⁷ Největší obavy na britské straně dlouhodobě vzbuzovaly teritoriální ambice některého z větších států regionu či dokonce intervence ze strany SSSR. Proto Británie od počátku podporovala americkou politiku dvou pilířů, a tedy i sblížení států Zálivu s Íránem a Saudskou Arábií, jež by se po britském odchodu mohly stát garantem jejich nezávislosti.⁹⁸ Jelikož mezi státy Zálivu, Íránem a Saudskou Arábií existovalo několik územních sporů, které této možnosti bránily, začala se Británie angažovat v jejich řešení. Znovu tak byla otevřena otázka Buraimí či problém vlastnictví ostrovů v Hormuzské úžině, které patřily Smluvním státům a o něž měl zájem Írán. Dalším důležitým krokem Wilsonovy vlády bylo zahájení jednání mezi zástupci Smluvních států, Kataru a Bahrajnu o možném vytvoření federace. Tyto snahy našly mezi jednotlivými vládci odezvu díky slibům asistence a předání velení *Trucial Oman Scouts* nově vzniklému státu.⁹⁹ Všechny tyto záležitosti však Wilsonova vláda nestihla dotáhnout do zdárného konce, jelikož byla v červnu 1970 nahrazena kabinetem Edwarda Heatha.

⁹⁴ Simon Smith, „‘America in Britain’s place?’: Anglo-American relations and the Middle East in the aftermath of the Suez crisis“, *Journal of Transatlantic Studies* 10, č. 3 (září 2012): 260, <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14794012.2012.698566> (staženo 9.12.2016)

⁹⁵ Bin-Abood, „Britain's Withdrawal from the Gulf: with Particular Reference to the Emirates“, 304.

⁹⁶ Spencer Mawby, „From Tribal Rebellions to Revolution: British Counter-Insurgency Operations in Southwest Arabia 1955-67“, *Electronic Journal of International History*, č. 5 (2000): 1, http://sas-space.sas.ac.uk/3392/1/Journal_of_International_History_2000_n5_Mawby.pdf (staženo 16.12.2016).

⁹⁷ Smith, „Britain's Decision to Withdraw from the Persian Gulf“, 342.

⁹⁸ von Bismarck, „Imperialism in the Age of Decolonization“, 17.

⁹⁹ Gause, „British and American policies in the Persian Gulf, 1968-1973“, 253.

3.4. Konzervativní vláda Edwarda Heatha a diskuze o přerušení stahování

Konzervativní strana, tradičně spojená s britským impériem, se k rozhodnutí o stažení z oblasti na východ od Suez od počátku stavěla kriticky. Předseda Edward Heath se netajil tím, že se po návratu strany do čela země pokusí Wilsonovu politiku zvrátit, čemuž nahrávala také pokračující nespokojenost vládců Zálivu.¹⁰⁰ Když se však Heath stal v roce 1970 premiérem, změna politiky vůči Perskému zálivu se ukázala jako problematická. Alec Douglas-Home, nový ministr zahraničních věcí, byl vyslán na cestu po Zálivu a během svého pobytu došel k názoru, že zatímco Bahrajn, Katar a Smluvní státy by pokračující britskou přítomnost přivítaly, jejich mocnější sousedé jsou proti.¹⁰¹ Íránský šáh nárůst vlastní role v souvislosti s politikou dvou pilířů přivítal a považoval se za jediného, kdo může zaručit stabilitu Zálivu a nerušený průchod ropy přes Hormuzskou úžinu.¹⁰² Odmítavé odpovědi se Douglas-Home dočkal také v Saudské Arábii a Kuvajtu, který se původně nacházel pod britským vlivem, ale v roce 1961 mu byla na základě rostoucích příjmů z ropy udělena nezávislost.¹⁰³ Novému ministru zahraničí bylo jasné, že rozhodnutí z roku 1968 spustilo proces posilování regionálních hráčů, který pravděpodobně již nebude možné zvrátit.

Po návratu do Londýna se Douglas-Home obrátil na předního odborníka, bývalého guvernéra Adenu a politického rezidenta v Zálivu Williama Luce, který byl zároveň velkým odpůrcem britského odchodu. Luce se měl do regionu vydat, jednat s místními představiteli a následně doporučit, jak by měla konzervativní vláda postupovat.¹⁰⁴ Po několikaměsíční cestě se Luce na podzim roku 1970 proti veškerému očekávání přiklonil k plánovanému stažení. Velkou roli v tomto rozhodnutí sehrál přístup Íránu a Saudské Arábie, kterým se v souvislosti s britským odchodem podařilo najít společnou řeč a které navíc započaly rozsáhlé programy na rozšíření vlastních armád¹⁰⁵, ale také zkušenosti z Adenu. Luce se obával, že protahování vojenské přítomnosti by vedlo k vzrůstajícím protibritským náladám a rozhodně by nepřispělo

¹⁰⁰ Rossiter, „Britain and the Development of Professional Security Forces in the Gulf Arab States“, 243.

¹⁰¹ McMunn, „Great Britain’s Withdrawal from the Persian Gulf 1968-1971“, 87-88.

¹⁰² Richard Mobley, „Deterring Iran, 1968-71: The Royal Navy, Iran, and the Disputed Persian Gulf Islands“, *Naval War College Review* 56, č. 4 (podzim 2003): 109-110.

¹⁰³ McMunn, „Great Britain’s Withdrawal from the Persian Gulf 1968-1971“, 88.

¹⁰⁴ Rob Johnson, „Out of Arabia: British Strategy and the Fate of Local Forces in Aden, South Yemen, and Oman, 1967–76“, *The International History Review* (2016): 12, <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/07075332.2016.1152994> (staženo 3.11.2016).

¹⁰⁵ McMunn, „Great Britain’s Withdrawal from the Persian Gulf 1968-1971“, 97.

ke stabilitě.¹⁰⁶ Podle Gregoryho Gause mělo navíc stahování velkou podporu mezi úředníky *Foreign Office*, kteří se přes počáteční odpor nakonec přiklonili k jeho nevyhnutelnosti.¹⁰⁷ Doporučení ze strany Luce a FO byla přijata Heathovým kabinetem a Alec Douglas-Home v březnu 1971 ohlásil, že vláda bude respektovat navržený časový plán.¹⁰⁸

Před úplným odchodem ale bylo potřeba dořešit zmíněné záležitosti, které do budoucna mohly narušit mírové uspořádání. Britové byli v tomto ohledu úspěšní jen částečně a v případě teritoriálních sporů nebylo dosaženo shody. Ostrovy v Hormuzské úžině sice nakonec připadly Íránu, ne však na základě dohody, ale za pomoci vojenské okupace, která začala během posledního dne britské přítomnosti v Zálivu a bylo tedy jasné, že Britové nijak nezasáhnou.¹⁰⁹ Vytvoření federace menších států Arabského poloostrova, k němuž výrazně přispěl William Luce, nakonec získalo jinou podobu, než se původně předpokládalo. Bahrajn a Katar již v průběhu roku 1971 vyhlásily nezávislost, zatímco Smluvní státy se 2. prosince spojily do federace pod názvem Spojené arabské emiráty. Ještě téhož roku byly nově nezávislé státy přijaty do OSN a místním britským politickým agentům se dostalo povýšení na velvyslance.¹¹⁰

S koncem listopadu 1971 oficiálně vypršela platnost systému smluv, jež Spojené království s vládci v Zálivu uzavřelo, a britští vojáci opustili základny v Šardžá a Bahrajnu. Nově vzniklým státům byly britskou stranou nabídnuty smlouvy o přátelství, jež nezmiňovaly žádné povinné vojenské závazky.¹¹¹ Nelze však říci, že prosincem 1971 britská vojenská přítomnost v Zálivu úplně skončila. Zaprvé proto, že do jednotlivých států byli i nadále posíláni britští důstojníci, které formálně zaměstnávaly místní vlády.¹¹² Druhým důvodem pro toto tvrzení je pokračující britské angažmá v Ománu, jež, přestože se jej Britové snažili utajit, zdánlivě výrazně odporovalo formulaci politiky vůči Perskému zálivu.

¹⁰⁶ Rossiter, „Britain and the Development of Professional Security Forces in the Gulf Arab States“, 246-247.

¹⁰⁷ Gause, „British and American policies in the Persian Gulf, 1968-1973“, 257.

¹⁰⁸ McMunn, „Great Britain's Withdrawal from the Persian Gulf 1968-1971“, 98.

¹⁰⁹ Mobley, „Deterring Iran, 1968-71“, 109-116.

¹¹⁰ Onley, „Britain and the Gulf Shaikhdoms“, 23.

¹¹¹ Gause, „British and American policies in the Persian Gulf, 1968-1973“, 255.

¹¹² Onley, „Britain and the Gulf Shaikhdoms“, 24.

4. Dafáarské povstání

4.1. Ománská otázka v OSN

Jak již bylo zmíněno, v 60. letech se Británie obávala, že se k Perskému zálivu v souvislosti s nepochybnou nesvobodou místních států obrátí pozornost OSN. V případě Ománu, který byl od výměny dopisů z 1958 pod historicky největším britským vlivem, se tyto obavy ukázaly jako opodstatněné. Řešení tzv. ománské otázky se na půdě OSN snažily prosadit arabské státy v čele s Egyptem, který nadále podporoval myšlenku ománského imamátu. Původně se o Ománu a údajné agresi Británie proti místním, jak byla účast britských vojáků při porážce povstalců na Zelené hoře prezentována, mělo jednat v rámci Bezpečnostní rady OSN, následně ale problém přebralo Valné shromáždění. Jak Britové, tak sultán Saíd argumentovali tím, že dohodou ze Síbu na ománském území nevznikl žádný nezávislý stát a OSN by tak zasahovala do vnitřních záležitostí země.¹¹³

I přes snahy britských diplomatů se ománská otázka během 60. let objevila na programu Valného shromáždění hned několikrát. V roce 1963 sultán Saíd souhlasil s návštěvou zvláštního zástupce Generálního tajemníka OSN, kterým byl jmenován švédský diplomat Herbert de Ribbing. Ten shledal, že ománské obyvatelstvo utiskováno není a země funguje nezávisle, i když jsou britští vojáci součástí místní armády. Ribbingova závěrečná zpráva arabské státy nepřesvědčila a vyšetřování bylo předáno zvláštní komisi, která měla zvážit stanoviska všech stran. Saíd, rozmrzelý mezinárodním zájmem, ale tentokrát odmítl zástupce OSN do země vpustit.¹¹⁴ Sultánův přístup zájem o ománskou otázku ještě zvýšil a v prosinci 1965 byla přijata rezoluce číslo 2073, podle níž je Valné shromáždění „hluboce znepokojeno závažnou situací, která vychází z koloniální politiky a zahraniční intervence Spojeného království v oblasti“.¹¹⁵ Britové jsou dále vyzváni, aby okamžitě ukončili nadvládu nad Ománem, přestali s utlačováním místních a stáhli své vojáky.¹¹⁶ Britská vláda rezoluci samozřejmě odmítla, diskuze na půdě OSN však ukázaly důležitou věc - pokud by se Britové v budoucnu nějakým způsobem plánovali vojensky angažovat v Ománu, museli jednat tajně, jinak riskovali vnější zásah.

¹¹³ Kechichian, *Oman and the World*, 44.

¹¹⁴ Peterson, „Britain and the Oman War: An Arabian Entanglement“, 294.

¹¹⁵ Resolutions adopted by the General Assembly at its 20th session, New York, 17. prosince 1965, archiv Valného shromáždění OSN, [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/2073\(XX\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/2073(XX)).

¹¹⁶ *Ibid.*, 60.

4.2. Vláda sultána Saída v 60. letech a situace v Dafáru

Režim sultána Saída, který po roce 1958 rezignoval na své předešlé snahy o snížení britského vlivu a zkvalitňování života ománského obyvatelstva, bývá ke konci jeho vlády ostře kritizován. Hlavním důvodem je fakt, že v Ománu byla v 60. letech konečně objevena ropa a sultán od roku 1967 postupně získával množství financí, které však váhal investovat do modernizace země. Jeho obavy peníze využít jsou často prisuzovány celoživotnímu strachu z dluhů a toho, že se ocitne v podobné situaci jako jeho předci.¹¹⁷ Saíd ostražitě sledoval situaci v okolních státech a malý počet modernizačních pokusů, prosazovaných Brity, omlouval tím, že přílišné využívání nových technologií a přístupů by ohrozilo ománskou kulturní a náboženskou tradici.¹¹⁸ V sousedních zemích se sultán neinspiroval ani v případě podílu členů královské rodiny na vládě, všichni as-Saídové byli jasně podřízeni jeho vůli.¹¹⁹ Obavy z konkurence navíc sultána vedly k tomu, že na syna Kábúse po návratu ze studií v Británii uvalil domácí vězení, což mělo zabránit jeho angažovanosti v politice.¹²⁰

Omán byl tak během 60. let zaostalým státem, kde chyběla základní infrastruktura, školy či nemocnice. Nejhůře byla postižena provincie Dafár, kam se sultán Saíd odebral v roce 1958 a se kterou zacházel jako s vlastním panstvím.¹²¹ Dafárská provincie se nachází na samotném jihu Ománu a od severních oblastí ji odděluje rozlehlá poušť, v 60. letech spojovala obě části země pouze jedna nekvalitní silnice či doprava po moři. Letecké spojení dlouhodobě znemožňoval monzun, který oblast pravidelně postihuje na několik měsíců v roce.¹²² Dafár byl ke zbytku Ománu připojen v 19. století a Salála, jeho centrum, se stala oblíbeným místem ománských sultánů. Sultán Saíd do města přesídlil permanentně a od počátku se netajil averzí k místním.¹²³ Na provincii byly uvaleny extrémně vysoké daně, chyběla jakákoliv forma

¹¹⁷ McKeown, „Britain and Oman: The Dhofar War and its Significance“, 18.

¹¹⁸ Wesley E. Fine, „Winning the Hearts and Minds in Counterinsurgency: The British approach in Malaya and Oman and the U.S. in Iraq and Afghanistan“ (magisterská práce, University of Kansas, 2010), 41.

¹¹⁹ J. E. Peterson, „Oman: Three and a Half Decades of Change and Development“, *Middle East Policy* 11, č. 2 (léto 2004): 126.

¹²⁰ Cloyd A. Smith Jr, „Greece and Oman: Successful Anglo/American Counterinsurgencies Viewed From Current American Counterinsurgency Doctrine“ (magisterská práce, U.S. Army Command and General Staff College, 2009), 54-55.

¹²¹ J. E. Peterson, „Oman's Diverse Society: Southern Oman“, *Middle East Journal* 58, č. 2 (jaro 2004): 258.

¹²² Walter C. Ladwig, „Supporting allies in counterinsurgency: Britain and the Dhofar Rebellion“, *Small Wars & Insurgencies* 19, č. 1 (březen 2008): 64, <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09592310801905793> (staženo 3.11.2016).

¹²³ Peterson, „Oman's Diverse Society: Southern Oman“, 257.

zdravotní péče a v případě odporu sultán nařídil zabetonovat studny, čímž Dafárce často připravil o jediný zdroj pitné vody.¹²⁴ Není divu, že tento útlak ze strany sultána vedl k nespokojenosti dafárských kmenů. Bylo jen otázkou času, než zareagují. Popud však paradoxně přišel ze zahraničí.

4.3. Vznik DLF a první akce

Dafárci, podobně jako obyvatelé severního Ománu, v nerozvinuté zemi naráželi na nedostatek studijních a pracovních příležitostí. Přestože na základě sultánova rozkazu nemohli Omán opouštět, mnoha z nich se podařilo odejít a najít práci v rámci ropného průmyslu některého z vyspělejších států Blízkého východu.¹²⁵ V zahraničí se nesetkali jen s technologickými novinkami, ale poprvé byli vystaveni arabskému nacionalismu a odporu vůči režimům spolupracujícím s Brity. Popularitu podobných postojů mezi Dafárci v exilu dokazuje fakt, že se části z nich podařilo založit několik protirežimních organizací a zároveň navázat kontakty se zástupci zaniklého imamátu.¹²⁶ Do budoucna se jako nejnebezpečnější ukázalo jejich působení v rámci Arabského nacionalistického hnutí, razícího myšlenky panarabismu.¹²⁷

Dafárské organizace se postupně spojily ve skupinu nazvanou Dafárská osvobozenická fronta (DLF), jejímž členům se dostalo výcvikové podpory z Iráku a která se následně přesunula na ománské území.¹²⁸ Na prvním kongresu DLF v roce 1965 byl představen manifest, jež kombinoval arabský nacionalismus s dafárským separatismem a volal po zničení režimu sultána Saída.¹²⁹ Rozsah protivládních akcí, které charakterizovaly další roky, nebyl příliš velký, jednalo se hlavně o pokládání min či útoky na menší vládní jednotky. Největším úspěchem DLF se stal pokus o atentát na sultána Saída, k němuž došlo v dubnu 1966. Na sultána vystřelil jeden ze členů ochranky, jenž sympatizoval s jeho odpůrci. Nenáviděného vládce se mu však zabít nepovedlo a sultán, který po útoku již téměř nevycházal z paláce, ještě

¹²⁴ Jim White, „Oman 1965-1976: From Certain Defeat to Decisive Victory“, *Small Wars Journal* (2008): 3-4.

¹²⁵ Peterson, „Oman’s Diverse Society: Southern Oman“, 258.

¹²⁶ McKeown, „Britain and Oman: The Dhofar War and its Significance“, 20-21.

¹²⁷ Jason Howk, „A Lion in the Path of Oman’s Nationalization: Insurgency in Oman from the 1950s through the 1970s Examined through Social Movement Theory“, *Strategic Insights* (2008): 4, <http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a519732.pdf> (staženo 27.10.2016).

¹²⁸ Allen, *Oman Under Qaboos*, 27.

¹²⁹ Barrett, *Oman: The Present in the Context of a Fractured Past*, 24-25.

zvýšil represivní opatření.¹³⁰ Dafárcům bylo znemožněno působit v rámci SAF, což vedlo k přirovnávání sultánových jednotek v provincii k okupační armádě.¹³¹

Britové se na DLF dívali ostražitě, přestože pro ně Dafárci zjevně velkou hrozbu nepředstavovali. Z důvodu pokračujících sabotáží, mířících na základnu RAF v Salále, však alespoň částečně navýšili počet vojáků v provincii.¹³² To místní příliš neocenili a na snahy DLF je možné nahlížet jako na boj proti dvojitému kolonialismu – odsuzován byl nejen sultánův útlak Dafárců, ale také britská nadvláda nad Ománem.¹³³ Obecně se předpokládá, že samotná DLF by nikdy neměla šanci na úspěch a celému uskupení by dříve či později došly finance, což by situaci v Dafáru uklidnilo. Ve skutečnosti následný vývoj ovlivnil britský odchod z Adenu v roce 1967. V nově vzniklé Jemenské lidové demokratické republice se totiž k moci dostala Národně osvobozená fronta (NLF), tedy uskupení, které stejně jako DLF vycházelo z myšlenek Arabského nacionalistického hnutí a s nímž Dafárci udržovali kontakty.¹³⁴

4.4. Internacionalizace konfliktu

Spolupráce s marxistickou NLF znamenala pro Dafárce průlom, jelikož přes Jižní Jemen získali podporu také z Číny a Sovětského svazu. Dafárští bojovníci tak často odjížděli do čínských a sovětských výcvikových táborů a do boje byli vybaveni kvalitními zbraněmi.¹³⁵ Velký vnější vliv lze demonstrovat na druhém kongresu DLF, konaném v září 1968. Během něj došlo k rozporu mezi radikálnějším a mírnějším křídlem skupiny. Radikálové nakonec převládli a organizace začala být známá pod názvem Lidová fronta pro osvobození Arabského zálivu (PFLOAG).¹³⁶ S novým názvem přišla nová ideologie, povstalci nyní razili myšlenky třídního boje a jejich cílem nebylo pouze svržení ománského režimu, ale rozšíření povstání do států Perského zálivu.¹³⁷ Změna v ideologickém směřování přinesla povstání v Dafáru pomoc mnoha

¹³⁰ Frank H. Zimmerman, „Why Insurgents Fail: Examining Post-World War II Failed Insurgencies Utilizing the Prerequisites of Successful Insurgencies as a Framework“ (magisterská práce, Naval Postgraduate School Monterey, 2007), 102.

¹³¹ McKeown, „Britain and Oman: The Dhofar War and its Significance“, 46.

¹³² Owtram, *A Modern History of Oman*, 110.

¹³³ Jones, *A History of Modern Oman*, 142.

¹³⁴ Marc DeVore, „The United Kingdom's last hot war of the Cold War: Oman, 1963-75“, *Cold War History iFirst* (únor 2011): 3-4, <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14682745.2010.498823> (staženo 9.12.2016).

¹³⁵ *Ibid.*, 4.

¹³⁶ Allen, *Oman Under Qaboos*, 27.

¹³⁷ Barrett, *Oman: The Present in the Context of a Fractured Past*, 49.

socialistických států či uskupení, kromě užší spolupráce s Čínou a Jižním Jemenem uvítal vznik PFLOAG také Irák a řada radikálních palestinských organizací.¹³⁸

PFLOAG v období svého vzniku disponovala zhruba dvěma tisíci aktivních bojovníků a v případě nutnosti mohla povolát dalších 3000 sympatizantů. Nespornou výhodou představoval fakt, že část členů prošla vojenským výcvikem během služby v některé z Brity řízených jednotek v Zálivu a nebylo potřeba je posílat do Číny.¹³⁹ Počtem mužů a často také vybavením povstalci brzy převýšili SAF a během bojů se jim dařilo. Velkou roli v tom sehrálo, že se místní obyvatelstvo, přestože se neztotožňovalo se sekulární ideologií skupiny, pod příslibem vzdělání a zdravotní pomoci přiklonilo na stranu povstalců.¹⁴⁰ Velkou podporu zaznamenávala PFLOAG u žen, jelikož odmítala jejich tradiční postavení v rámci islámské společnosti a volala po zrovnoprávnění obou pohlaví.¹⁴¹

V Londýně budila situace v Dafáru obavy, zuřící povstání totiž rozhodně nepřinášelo regionu stabilitu, které chtěla britská vláda před odchodem svých vojsk dosáhnout. V případě vítězství PFLOAG v Ománu by Moskva získala pod svůj vliv jedno z nejstrategičtějších míst Perského zálivu, svržení sultána Saída by se navíc mohlo negativně odrazit na ochotě vládců Smluvních států vytvořit jeden státní celek.¹⁴² Proto britští poradci naléhali na Saída, aby na povstalecké snahy nereagoval pouze agresí, ale aby povstalcům nabídl milost a zahájil modernizační snahy, díky nimž by je získal na svou stranu. Sultán tak velké změny odmítl a pokračoval v represích, zahrnujících popravu zajatých povstalců. Zároveň neuposlechl britské volání po rozšiřování a modernizaci SAF.¹⁴³ Přestože se ve stejném období v Británii vystřídaly vlády, v případě Ománu byl přístup Konzervativní strany a Labour podobný, Wilson i Heath se za každou cenu chtěli vyhnout debaklu z Adenu.¹⁴⁴ Počátkem roku 1970 již povstalci kontrolovali téměř celou provincii a stupňovali útoky na základnu RAF v Salále.¹⁴⁵ Bylo jasné, že sultánův přístup vítězství nezaručí, proto se začalo uvažovat o jeho nahrazení.

¹³⁸ White, „Oman 1965-1976: From Certain Defeat to Decisive Victory“, 5.

¹³⁹ Ladwig, „Supporting allies in counterinsurgency: Britain and the Dhofar Rebellion“, 67.

¹⁴⁰ Howk, „A Lion in the Path of Oman's Nationalization“, 6.

¹⁴¹ S. Monick, „Victory in Hades: The Forgotten Wars of the Oman 1957-1959 and 1970-1976“, *South African Journal of Military Studies* 12, č. 4 (1982): 19.

¹⁴² Clive Jones, „Military Intelligence, Tribes, and Britain's War in Dhofar, 1970-1976“, *Middle East Journal* 65, č. 4 (podzim 2011): 560-561, <http://www.jstor.org> (staženo 3.11.2016).

¹⁴³ Ladwig, „Supporting allies in counterinsurgency: Britain and the Dhofar Rebellion“, 69-70.

¹⁴⁴ Johnson, „Out of Arabia“, 8.

¹⁴⁵ DeVore, „The United Kingdom's last hot war of the Cold War: Oman, 1963-75“, 5.

4.5. Státní převrat

V souvislosti s ománským státním převratem se nabízí otázka, jak velkou roli při výměně sultána sehráli Britové a do jaké míry byl iniciován místními. Důkazem britské účasti na převratu je fakt, že v Londýně se před samotným nahrazením sultána Saída rozhodovalo mezi dvěma nástupci, Tárikem bin Tajmúrem a Kábúsem bin Saídem. Sultánův bratr Tárik, dlouhodobě pobývajícím v exilu, byl na rozdíl od svého synovce Kábúse zkušenější a disponoval důležitými kontakty v zahraničí. Britové však jeho smýšlení považovali za příliš nacionalistické a obávali se, jakým směrem by zemi vedl.¹⁴⁶ Kábús měl nevýhodu v tom, že dlouhodobě pobýval v zahraničí a po návratu byl držen v domácím vězení, neměl tak šanci na svou stranu získat velký počet místních. I kdyby s politikou svého otce nesouhlasil sebevíc, zorganizovat státní převrat pro něj bylo zdánlivě nemožné.¹⁴⁷ Studium v Británii a působení v rámci britské armády v Západním Německu však Kábúsovi zajistilo podporu Britů působících v Ománu, nejaktivněji jej jako nového vládce prosazoval Timothy Landon, bývalý spolužák ze Sandhurstu a jeden z převelených britských důstojníků.¹⁴⁸ Právě Landon sloužil jako spojka zajišťující komunikaci mezi izolovaným Kábúsem a britskými diplomaty v regionu.¹⁴⁹

Samotného převratu se kvůli utajení neúčastnil žádný z britských důstojníků převelených do Ománu, nýbrž zástupci místních kmenů. O několika z nich je však známo, že úzce spolupracovali s Landonem. Britové v čele SAF byli o akci informováni a v případě, že by nedosáhla zdárného konce, měli zasáhnout v Kábúsův prospěch.¹⁵⁰ Sultán Saíd byl ve svém paláci v Salále zpraven o nutnosti abdikace, před jejímž konečným podpisem došlo ke krátké potyčce. Nejednalo se tedy o převrat bez krve, jelikož byl zabit jeden ze služebných a sultán si sám prostřelil nohu.¹⁵¹ Saíd byl nejdříve ošetřen a následně přepraven do Londýna, kde strávil poslední dva roky života. Kábús se tedy 23. července 1970 oficiálně stal ománským sultánem.¹⁵² Ani Tárik bin Tajmúr nezůstal v pozadí, částečně kvůli svým zkušenostem a

¹⁴⁶ Owtram, *A Modern History of Oman*, 128.

¹⁴⁷ Nikolas Gardner, „The Limits of the Sandhurst Connection: The Evolution of Oman’s Foreign and Defense Policy, 1970–1977“, *The Journal of the Middle East and Africa* 6, č. 1 (2015): 48, <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/21520844.2015.1028850> (staženo 3.11.2016).

¹⁴⁸ DeVore, „The United Kingdom's last hot war of the Cold War: Oman, 1963-75“, 3-4.

¹⁴⁹ Matěj Denk, „Reformy sultána Qábúse v Ománu“ (bakalářská práce, Univerzita Karlova v Praze, 2015), 13.

¹⁵⁰ Jones, *A History of Modern Oman*, 146-147.

¹⁵¹ Owtram, *A Modern History of Oman*, 128.

¹⁵² Monick, „Victory in Hades: The Forgotten Wars of the Oman 1957-1959 and 1970-1976“, 6.

částečně na základě obav, že by se z něj mohla stát mocná opoziční síla proti mladému sultánovi. Z toho důvodu byl Tárik jmenován prvním ománským ministerským předsedou.¹⁵³

V období nástupu Kábúse k moci ovládaly ománské jednotky pouze Salálu a její nejbližší okolí, bylo tedy třeba jednat rychle.¹⁵⁴ Rozdílný přístup nového panovníka byl zřejmý už od počátku. Odhodlání porazit dafárské povstalce vedlo sultána Kábúse k okamžité formální žádosti o rozšíření britské pomoci. Britská vláda souhlasila a obě strany doufaly v utajení celé spolupráce¹⁵⁵ – Britové proto, že se v rámci Konzervativní strany stále řešilo, jestli opravdu dojde ke stažení, a Kábús proto, aby nebyl povstaleckou propagandou v očích svých poddaných zdiskreditován jako jeho otec.¹⁵⁶ Kábús následně v Maskatu představil program, v němž ohlásil amnestii pro odpůrce svého otce, předeslal inkorporaci Dafáru do ománských struktur, na celém území zahájil rozvojové programy a také započal snahy o oficiální uznání Ománu na mezinárodní scéně.¹⁵⁷ Zároveň je třeba zmínit, že Kábús v Sultanátu Omán, jak je země od jeho nástupu k moci známá, rozhodně neprosazoval západní myšlenky ve všech směrech. Na rozdíl od strýce Táríka, který od počátku volal po nastolení konstituční monarchie, hodlal Kábús i nadále zachovávat ománské tradice a držet velkou část moci ve svých rukou.¹⁵⁸

4.6. Protipovstalecká strategie

Britsko-ománské akce v Dafáru jsou dodnes považovány za učebnicovou ukázkou efektivní protipovstalecké strategie, která v sobě kombinovala konvenční vojenské zásahy a rozvoj v civilní oblasti.¹⁵⁹ Tento úspěch lze přisoudit opětovnému nasazení SAS, jejíž pětibodový plán na porážku povstalců byl vypracován ještě za vlády sultána Saída. Velitel SAS John Watts odcestoval se svým týmem do Ománu, aby vyhodnotil situaci v místě nepokojů. Implementace plánu ale byla zahájena až po nástupu sultána Kábúse a formální žádosti o britskou pomoc.¹⁶⁰

¹⁵³ Kechichian, *Oman and the World*, 38.

¹⁵⁴ Peterson, „Oman’s Diverse Society: Southern Oman“, 259.

¹⁵⁵ Allen, *Oman Under Qaboos*, 67.

¹⁵⁶ Geraint Hughes, „A ‘Model Campaign’ Reappraised: The Counter-Insurgency War in Dhofar, Oman, 1965–1975“, *Journal of Strategic Studies* 32, č. 2 (duben 2009): 300, <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01402390902743357> (staženo 26.10.2016).

¹⁵⁷ White, „Oman 1965-1976: From Certain Defeat to Decisive Victory“, 6.

¹⁵⁸ Peterson, „The Emergence of Post-Traditional Oman“, 7-8.

¹⁵⁹ Christopher Paul, *Paths to Victory: Lessons from Modern Insurgencies* (Santa Monica: RAND, 2013), 39.

¹⁶⁰ Fine, „Winning the Hearts and Minds in Counterinsurgency“, 51.

Součástí kampaně, pro niž bývá na základě přístupu k místnímu obyvatelstvu využíván pojem *winning hearts and minds*, bylo sestavení vojenských jednotek z místního obyvatelstva, vytvoření fungujících zpravodajských složek, zahájení účinné protipovstalecké propagandy a zajištění lékařské pomoci či asistence v oblasti zemědělství a chovu zvířat.¹⁶¹ Na ománském území, kam se SAS v létě 1970 vydal, operovala jednotka následně jako součást *British Army Training Team (BATT)*, což mělo napomoci k utajení zvýšené britské přítomnosti v regionu.¹⁶² Oficiálně tak členové SAS v Ománu působili pouze jako poradci a velitelé výcviku, ve skutečnosti se ale přímo podíleli na prosazování Wattsova plánu a bojích s povstanci.¹⁶³

Jako základ pro první bod Wattsova plánu posloužila Kábúsova amnestie pro dafárské obyvatele. Ti, kteří se k povstání přidali kvůli nesouhlasu s režimem sultána Saída a neztotožňovali se s ideologií PFLOAG, neměli důvod pokračovat v odporu. Mnozí z nich navíc mohli být do budoucna nápomocní. Watts podporoval vznik tzv. *firqat*, jak byly nazývány jednotky sestavované z příslušníků dafárských kmenů.¹⁶⁴ Podobná strategie rozhodně nebyla nová, místních využívali Britové proti povstalcům třeba v Keni nebo na Kypru.¹⁶⁵ Zakládání *firqat* operace SAF v Dafáru legitimizovalo a nikdo nemohl tvrdit, že se v provincii pohybuje okupační armáda.¹⁶⁶ Působení *firqat* při pozemních operacích je z důvodu jejich znalosti terénu považováno za klíčové, přestože Dafárci postrádali armádní disciplínu a často odmítali dělat to, z čeho nijak neprofitovali. Problém v tomto případě tvořila také kmenová příslušnost, jelikož se stávalo, že členové některých kmenů odmítali figurovat ve stejné jednotce.¹⁶⁷

U druhého bodu lze identifikovat trend, který spojoval většinu vojenských akcí v poválečném období, tedy vzrůstající důležitost zpravodajských složek a jejich schopnosti informovat o povstaleckých počtech či pozicích.¹⁶⁸ V případě Dafáru, kde situaci často ztěžovalo počasí a místní terén, o jejich roli nemůže být pochyb. Do Ománu bylo vysláno

¹⁶¹ Newsinger, *British Counterinsurgency: From Palestine to Northern Ireland*, 142.

¹⁶² Grob-Fitzgibbon, „Those Who Dared: A Reappraisal of Britain's Special Air Service, 1950–80“, 553.

¹⁶³ Hughes, „A ‘Model Campaign’ Reappraised“, 282.

¹⁶⁴ Allen, *Oman Under Qaboos*, 67-68.

¹⁶⁵ Geraint Hughes, „The use of undercover military units in counter-terrorist operations: a historical analysis with reference to contemporary anti-terrorism“, *Small Wars & Insurgencies* 21, č. 4 (prosinec 2010): 561-590, <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09592318.2010.518857> (staženo 26.10.2016).

¹⁶⁶ Smith Jr, „Greece and Oman“, 91.

¹⁶⁷ Johnson, „Out of Arabia“, 13-14.

¹⁶⁸ Richard Aldrich, „British intelligence and the Anglo-American ‘Special Relationship’ during the Cold War“, *Review of International Studies*, č. 24 (1998): 331-351, <http://www.jstor.org> (staženo 3.11.2016), 331.

několik mužů z *British Army Intelligence Corps*, jejichž úkolem se stalo vytvoření zpravodajské buňky, která měla sbírat, analyzovat a předávat informace vedení SAF.¹⁶⁹ Jelikož na základě amnestie přecházela na sultánovu stranu řada Dafárců, získávala buňka tipy právě od nich. Dalším zdrojem se stala nezabezpečená rádiová komunikace mezi povstalci a Jižním Jemenem, která umožňovala zjistit, zda PFLOAG neplánuje útok na některou z pozic SAF.¹⁷⁰

Zpravodajci se podíleli také na třetím bodu Wattsova plánu, jímž bylo zahájení účinné propagandy. Britsko-ománská strana dokázala naplno využít zprávy o krutém přístupu PFLOAG k místním kmenům, zahrnující popravu či únosy dětí za účelem indoktrinace, a také sekulární ideologii skupiny. V rámci nově otevřeného Rádía Dafár a řady informačních letáků, shazovaných v oblastech ovládaných povstalci, byl sultán obyvatelstvu prezentován jako ochránce islámu a ománských kulturních tradic.¹⁷¹ Podařilo se zužitkovat také fakt, že se na sultánovu stranu přiklonili bývalí vůdci povstání, jež původně stáli v čele DLF. Jelikož sultán Kábús svým programem splnil požadavky z roku 1964, neměli důvod odmítat jeho vládu.¹⁷²

Pokud jde o rozvojovou část plánu, jakoukoliv finanční podporu projektů, jako byly stavby nemocnic, škol či silnic, limitovala nákladnost konfliktu v Dafáru. Přestože sultán Kábús získával notné příjmy z ropných koncesí, většina peněz putovala právě na dafárské boje.¹⁷³ Nejednalo se pouze o výdaje na vlastní armádu, ale také na pomoc přicházející z Británie. Kábús totiž platil nejen zbraně či dovážený materiál, ale dokonce i platy a odměny britských vojáků.¹⁷⁴ Na základě těchto plateb mohli Britové po roce 1971, kdy se britské jednotky oficiálně stáhly ze Zálivu, argumentovat tím, že jejich pokračující působení v Ománu není koloniální kontrolou, ale pomocí příteli a spojenci.¹⁷⁵ Změnu ve finanční situaci přinesl až rok 1973 a zvýšení cen ropy v souvislosti s arabsko-izraelským konfliktem. Ománské ropné příjmy se zvětšily a společně se zahraniční podporou přinesly sultánovi značné množství financí, které mohl investovat do civilního rozvoje.¹⁷⁶

¹⁶⁹ Jones, „Military Intelligence, Tribes, and Britain’s War in Dhofar, 1970-1976“, 565.

¹⁷⁰ Jones, „Military intelligence and the War in Dhofar: An Appraisal“, 634.

¹⁷¹ Hughes, „A ‘Model Campaign’ Reappraised“, 291.

¹⁷² DeVore, „The United Kingdom’s last hot war of the Cold War: Oman, 1963-75“, 14.

¹⁷³ Peterson, „Oman: Three and a Half Decades of Change and Development“, 128.

¹⁷⁴ Ladwig, „Supporting allies in counterinsurgency: Britain and the Dhofar Rebellion“, 76.

¹⁷⁵ Johnson, „Out of Arabia“, 18.

¹⁷⁶ Hughes, „A ‘Model Campaign’ Reappraised“, 290.

4.7. Mezinárodní asistence a porážka povstání

Dafárské povstání nebylo pouze vnitřním ománským konfliktem, zahraniční asistence na obou stranách mu dodala mezinárodní rozměr. Jak již bylo zmíněno, PFLOAG byla podporována Čínou, Sovětským svazem či Jižním Jemenem. Sultán Kábús za sebou sice měl Brity, snaha jejich přítomnost co nejvíce tajit však spolupráci značně omezovala. Británie proto vítala nejen Kabúsovy snahy o modernizaci, ale také pokusy vymanit Omán z diplomatické izolace. To dokazuje i fakt, že Britové v roce 1971 povýšili svého konzula v Maskatu na velvyslance a o dva roky později povolili otevření americké ambasády.¹⁷⁷ Jelikož Británie v souvislosti s Perským zálivem dlouhodobě podporovala politiku dvou pilířů, pro Omán se do budoucna stala klíčovou spolupráce s Íránem a Saudskou Arábií.¹⁷⁸

V případě Saudské Arábie se navázání vztahů zpočátku jevílo problematicky, vzpomínky na konflikt o Buraimi a saudskou podporu imámátu byly stále živé. Kábús měl však na své straně bývalého zaměstnance amerického ministerstva obrany Roberta Andersona, který se Saudskou Arábií i po odchodu z vysokých politických pozic udržoval úzké kontakty. Právě Andersonovo angažmá, spojené s prací britských diplomatů, pomohlo pozměnit názory saudské strany.¹⁷⁹ Sultán se v roce 1971 vydal na oficiální návštěvu do Rijádu, během níž se kromě krále Fajsala setkal také s bývalým imámem Ghálíbem. Úspěch Kábúsovy cesty dokazuje to, že Saudská Arábie následně přestala blokovat vstup Ománu do Arabské ligy a OSN, kam byl Sultanát ještě v téže roce přijat.¹⁸⁰ V následujících letech pak Saudové dokonce přistoupili k finanční a materiální podpoře sultána, částečně na základě obav z přílišného vlivu Íránu.¹⁸¹ Íránský šáh považoval dafárské povstání za hrozbu pro region a ustavení marxistického režimu na druhé straně Hormuzské úžiny rezolutně odmítal. Proto se diplomatickou cestou pokoušel zvrátit spolupráci PFLOAG se zahraničím, čehož dosáhl v roce 1972, kdy Čína omezila podporu celé skupině.¹⁸² Následujícího roku do Ománu poslal přes tisícovku vojáků, kteří měli bránit nově osvobozená teritoria.¹⁸³ Íránci se kromě vojenských operací podíleli také na rozvojových

¹⁷⁷ Peterson, „Oman: Three and a Half Decades of Change and Development“, 129.

¹⁷⁸ Gardner, „The Limits of the Sandhurst Connection“, 50-51.

¹⁷⁹ Ibid., 50-51.

¹⁸⁰ Peterson, „Oman: Three and a Half Decades of Change and Development“, 129.

¹⁸¹ Barrett, *Oman: The Present in the Context of a Fractured Past*, 59.

¹⁸² Zimmerman, „Why Insurgents Fail“, 111.

¹⁸³ Ladwig, „Supporting allies in counterinsurgency: Britain and the Dhofar Rebellion“, 76.

projektech a na ománském území zůstali ještě několik let po skončení konfliktu.¹⁸⁴ Šáh nebyl jediným v regionu, kdo sultána v boji proti PFLOAG vojensky podpořil, kromě íránských jednotek do Ománu odcestovali také jordánští zpravodajci a inženýři či pěchota z Emirátů.¹⁸⁵

I přes rostoucí zahraniční pomoc trvalo několik let, než bylo povstání poraženo. V prvních letech konflikt značně ztěžovaly klimatické podmínky, několikaměsíční monzunové období znemožňovalo leteckou podporu pozemním jednotkám a ty byly mnohem zranitelnější vůči nepřátelskému útoku.¹⁸⁶ Protipovstalecké složky se však postupně naučily fungovat během nepříznivého počasí a dobyté území udržely také během letních měsíců. Za klíčový moment bývá považována bitva o město Mirbat, k níž došlo v červenci 1972. Útok PFLOAG na výcvikový tábor *firqat* totiž i přes několikanásobnou převahu skončil fiaskem a organizace se o podobnou agresi znovu nepokusila.¹⁸⁷ Neúspěch zaznamenala skupina také v souvislosti se snahami rozšířit povstání do okolí Maskatu, omezený počet povstalců na severu země totiž nepředstavoval pro ománskou vládu větší hrozbu.¹⁸⁸ Postupný úpadek je možné demonstrovat na faktu, že se organizace v roce 1974 vzdala svých ambicí na šíření revoluce do ostatních států v Perském zálivu a přijala název Lidová fronta pro osvobození Ománu (PFLO).¹⁸⁹ V té době se již boje přesunuly do západního Dafáru. Během ofenzivy v říjnu 1975 se povstalce z ománského území podařilo vyhnat úplně¹⁹⁰ a v prosinci sultán Kábús oficiálně vyhlásil konec konfliktu, přestože hraniční oblasti stále zažívaly občasně útoky. Akce PFLO sice pokračovaly, během roku 1976 však ztratily klíčovou podporu Jižního Jemenu, který zahájil rozhovory se Saudskou Arábií, a postupně vyšuměly do ztracena.¹⁹¹

¹⁸⁴ Jafari-Valdani, „The Geopolitics of the Strait of Hormuz and the Iran-Oman Relations“, 22.

¹⁸⁵ DeVore, „The United Kingdom's last hot war of the Cold War: Oman, 1963-75“, 17.

¹⁸⁶ Newsinger, *British Counterinsurgency: From Palestine to Northern Ireland*, 144.

¹⁸⁷ Ian Martinez, „The Battle of Mirbat: turning point in the Omani Dhofar rebellion“, *Small Wars & Insurgencies* 23, č. 3 (červenec 2012): 523, <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09592318.2012.661617> (staženo 9.12.2016).

¹⁸⁸ Peterson, „Oman: Three and a Half Decades of Change and Development“, 130-131.

¹⁸⁹ McKeown, „Britain and Oman: The Dhofar War and its Significance“, 46.

¹⁹⁰ Newsinger, *British Counterinsurgency: From Palestine to Northern Ireland*, 150.

¹⁹¹ Barrett, *Oman: The Present in the Context of a Fractured Past*, 60.

5. Odkaz dafárského povstání

5.1. Hodnocení dafárského povstání

Povstání v provincii Dafár je bezpochyby jedním z klíčových momentů ománské historie a dodnes bývá uváděno jako odstrašující příklad toho, kam až může zajít situace, kdy vláde ignoruje sociální, ekonomické a politické potřeby vlastního obyvatelstva.¹⁹² Protipovstalecká kampaň, jejímž základem se stal modernizační program sultána Kábúse a pětibodový plán Johna Wattse z SAS, je naopak přijímána extrémně kladně a často bývá označována za modelový přístup. Samotný Wattsův plán pak lze označit za důkaz toho, že Britové hluboce porozuměli místnímu prostředí a plně jej využili při plánování akcí.¹⁹³ Funkční strategie jim dokonce umožnila překonat fakt, že povstalci měli na počátku konfliktu výhody téměř ve všech směrech.¹⁹⁴ Popis dafárských bojů je také součástí příručky britské armády, která slouží jako návod pro protipovstalecké akce. Podle tohoto manuálu bylo v Dafáru rozhodující, že Britové naslouchali místním a pracovali s jejich návrhy. Z toho důvodu nedošlo k žádnému podstatnému zásahu do struktury místní společnosti.¹⁹⁵

Ománskou společnost možná britský zásah nijak extrémně neproměnil, s ním související události ovšem přinesly změn nespočet. Za jednu z nejdůležitějších je považováno to, že sultán Kábús dokázal, možná poprvé v historii, sjednotit zemi v jeden celek. Součástí jeho rozvojového plánu byla kromě jiného plná integrace severního Ománu a dafárské provincie. Kábús považoval začlenění Dafáru za důležitý stabilizační krok a do provincie tak putovaly velké finanční částky i po skončení rebelie. Místní byli zaměstnáváni ve státě dotovaných administrativních pozicích a Dafár zažíval bezprecedentní vzestup.¹⁹⁶ Obyvatelé Ománu však byli na pracovním trhu značně znevýhodněni, kvůli nedostatku studijních příležitostí totiž nedosahovali potřebného vzdělání. Rozvíjející se stát ale potřeboval hlavně odborníky, proto byli do vysokých pozic stále dosazováni především profesionálové ze zahraničí.¹⁹⁷

¹⁹² White, „Oman 1965-1976: From Certain Defeat to Decisive Victory“, 12.

¹⁹³ Smith Jr, „Greece and Oman“, 108.

¹⁹⁴ Zimmerman, „Why Insurgents Fail“, 113.

¹⁹⁵ Countering Insurgency: British Army Field Manual, Londýn, říjen 2009, Ministry of Defence, http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/pdfs/16_11_09_army_manual.pdf (staženo 15.3.2017).

¹⁹⁶ Peterson, „Oman's Diverse Society: Southern Oman“, 267-168.

¹⁹⁷ Peterson, „Oman: Three and a Half Decades of Change and Development“, 133.

5.2. Ochlazení britsko-ománského vztahu a narůstající vliv USA

Důležitou roli Britů při potlačování dafárského povstání nelze popřít, bez britského zásahu by povstalci pravděpodobně zaznamenali mnohem větší úspěchy. Konflikt v jihománské provincii ale přinesl také částečný rozkol mezi britskou a ománskou stranou. Sultán Kábús totiž žádal pomoc v mnohem větším rozsahu, než byla britská vláda vzhledem k tehdejší situaci schopna poskytnout. V roce 1973 byla Kábúsovi během návštěvy Londýna kvůli obavám z reakce veřejnosti odepřena přímá podpora protipovstaleckých jednotek RAF.¹⁹⁸ Mladý sultán odmítnutí velmi nelibě nesl a stále častěji hledal pomoc jinde. To dokazuje i fakt, že v případě rozšiřování vlastního letectva a jeho vybavení Kábús dlouhodobě váhal mezi nákupem v Británii a ve Francii, než jako poděkování za dlouhodobou asistenci zvolil britské výrobky.¹⁹⁹

Přestože Spojené státy v souvislosti s britským odchodem z Perského zálivu netoužily zaplnit mocenské vakuum, ománské události ze 70. let bedlivě sledovaly, jelikož se stejně jako britská strana obávaly možného růstu sovětského vlivu v oblasti. Na základě úspěchu Roberta Andersona v Saudské Arábii se mezi sultánovými poradci stále častěji začala objevovat americká jména²⁰⁰ a během Kábúsovy návštěvy ve Washingtonu v roce 1975 se obě strany shodly na možnosti budoucího amerického využívání ománských základen.²⁰¹ Prohloubení spolupráce mezi Ománem a Spojenými státy ale reálně odstartovaly až revoluční události v Íránu. Američané v roce 1979 přišli o jeden z pomyslných pilířů politiky vůči Perskému zálivu a potřebovali v oblasti získat nového spojence.²⁰² V následujícím roce tak obě strany podepsaly smlouvu, kde byla kromě pronájmu základen zanesena také americká asistence Ománu v bezpečnostních otázkách.²⁰³ Spojené království tedy bylo počátkem 80. let na pozici předního ománského spojence zdánlivě nahrazeno USA. Fred Halliday tento fakt označuje za typický příklad procesu britské dekolonizace v Perském zálivu – přestože Britové svůj vliv v Ománu uchovali, jejich dominanci značně omezil nástup další velmoci.²⁰⁴

¹⁹⁸ Hughes, „A ‘Model Campaign’ Reappraised“, 289.

¹⁹⁹ Gardner, „The Limits of the Sandhurst Connection“, 55-56.

²⁰⁰ Ibid., 53.

²⁰¹ Akseki, „Oman’s Foreign Policy Between 1970-2008“, 49.

²⁰² Denk, „Reformy sultána Qábúse v Ománu“, 28.

²⁰³ Jeffrey Lefebvre, „Oman’s Foreign Policy in the Twenty-First Century“, *Middle East Policy* 17, č. 1 (jaro 2010): 103.

²⁰⁴ Fred Halliday, „The Gulf between Two Revolutions: 1958-1979“, *MERIP Reports*, č. 85 (únor 1980): 10, <http://www.jstor.org> (staženo 21.10.2016).

5.3. Odchod Britů z Ománu

Britským cílem v Ománu bylo nastolení přátelského režimu, který by zemi zaručil stabilitu. V sultánu Kábúsovi získal Omán panovníka, který se nebál reforem a investic do zkvalitňování života svého obyvatelstva, čímž zaostalou zemi postupně proměnil v moderní stát. Bylo jasné, že Britové nebudou svou přítomnost v místě, odkud se měli stáhnout již počátkem 70. let, příliš protahovat. Sultán Kábús byl o britském odchodu vyrozuměn brzy po ukončení dafárského konfliktu, v červenci 1976 pak Britové svůj úmysl předat ománské vládě základny v Salále a na ostrově Masíra oznámili veřejně.²⁰⁵ Samotný odchod byl naplánován na březen 1977, nejednal se však těch, kteří byli do Ománu v minulosti převeleni a zaměstnávala je ománská vláda. Proto se v klíčových pozicích v ománské armádě i po stažení vyskytoval velký počet britských důstojníků. Na přelomu 20. a 21. století jich v Ománu stále bylo téměř pět stovek.²⁰⁶

Britské investice do místního ropného průmyslu a poloha Ománu, která zemi díky přepravě ropy z celého regionu přes Hormuzskou úžinu stále zajišťuje strategickou důležitost, úpadek britského vlivu do budoucna zcela vylučuje. Vztah Ománu a Británie zůstal a stále zůstává silný především v oblasti obrany, což dokazují například častá společná vojenská cvičení obou armád.²⁰⁷ Omán se sice od počátku nového tisíciletí potýká s řadou politických problémů, do velké míry způsobených absolutistickou vládou sultána Kábúse, a stabilní pořádek by do budoucna mohl být ohrožen²⁰⁸, spolupráce mezi Ománem a Spojeným královstvím je ale opět na úrovni kontaktů dvou plně suverénních států, jako tomu bylo při podpisu první společné smlouvy v roce 1798. Události ze 70. let 20. století tak nepochybně napomohly tomu, aby se pomyslný kruh britsko-ománských vztahů uzavřel.

²⁰⁵ Owtram, *A Modern History of Oman*, 135.

²⁰⁶ Louis, "Britain and the Middle East after 1945", 49.

²⁰⁷ Mark Valeri, „Oman’s mediatory efforts in regional crises“, *NOREF Expert Analysis* (březen 2014): 3.

²⁰⁸ Mark Katz, „Assessing the Political Stability of Oman“, *The Middle East Review of International Affairs Journal* 8, č. 3 (září 2003): 1-10, <http://www.rubincenter.org/2004/09/spyer-2004-09-01/> (staženo 14.12.2016).

6. Závěr

Vztah mezi Spojeným královstvím a Ománem se začal formovat koncem 18. století jako obchodní spolupráce mezi dvěma samostatnými státy. Omán, regionální velmoc s vlastním zámořským impériem ve východní Africe, však bránil rostoucím snahám Britů o šíření vlastního vlivu v oblasti Indického oceánu. Pomocí řady diplomatických manévrů, zahrnujících arbitráž nad dělením ománského území a omezování klíčových odvětví obchodních aktivit, se podařilo Omán oslabit do takové míry, že se vládci Maskatu dlouhodobě neobešli bez ekonomické a vojenské pomoci Britů. Hloubku závislosti Ománu potvrzuje fakt, že Britové upustili od plánu vytvořit na ománském území protektorát a země si tak po celou dobu zachovala formální nezávislost. Pokusy sultána Saída bin Tajmúra, vládnoucího od roku 1932, alespoň částečně omezit britské působení neměly velký úspěch ani po osamostatnění Indie. Britové sice přišli o hlavní důvod pro setrvání v Perském zálivu, hledání ropy v regionu se ovšem stalo neméně důležitou pohnutkou. V souvislosti s teritoriálním sporem o oázu Buraimi a s vnitřním konfliktem, který Omán sužoval koncem 50. let, dosáhli Britové historicky největšího vlivu na ománském území a sultán Saíd finálně rezignoval na své předešlé snahy převzít rozhodování z britských rukou.

Britsko-ománský vztah se od spolupráce Británie s dalšími státy regionu vždy lišil. Nejednalo se pouze o hloubku ománské závislosti na britské pomoci, ale také o fakt, že na rozdíl od svých sousedů, jejichž vztahy s Británií měly smluvní základ v řadě obranných dohod z 19. století, podepsal sultán Saíd první smlouvu upravující vojenské kontakty až v roce 1958. Význam Ománu se ukázal na přelomu 60. a 70. let, kdy se labouristická vláda Harolda Wilsona na základě táhlých ekonomických problémů rozhodla pro stažení britských vojenských jednotek z oblasti na východ od Suez. Zatímco ostatní státy Perského zálivu začaly být i přes počáteční odpor svých vládců připravovány na britský odchod, v Ománu britští vojáci setrvali i po roce 1971. Důvod byl jednoduchý, součástí britské politiky vůči Zálivu bylo nastolení stabilního pořádku, umožňujícího snadné předání moci do rukou místních, a v jihománské provincii Dafár dlouhodobě zuřila revolta proti sultánu Saídovi. Ta na základě marxistické orientace povstalecké skupiny PFLOAG ohrožovala nejen mocenskou rovnováhu v regionu, ale také ropu proudící z Perského zálivu do Evropy. Británie tedy odchod z Ománu posunula až na období po porážce dafárského povstání, bližší pohled na britské počínání v Ománu však dokazuje, že další aspekty oficiální politiky vůči Perskému zálivu Britové dodržovali.

Omán byl totiž, stejně jako jeho sousedé, na budoucí odchod dlouhodobě připravován, k čemuž napomohl hlavně státní převrat, při němž byl vzpurný sultán Saíd s britskou asistencí

nahrazen prozápadně smýšlejícím synem Kábúsem. Britové nového panovníka podporovali v jeho reformních a modernizačních snahách, stejně jako v případě dalších států Perského zálivu prosazovali sblížení Ománu s Íránem a Saudskou Arábií. I přes pokusy pokračující britské angažmá v Ománu utajit sehráli Britové při potlačování dafárské rebelie důležitou roli, což umožnilo hlavně nasazení mužů ze *Special Air Service* a představení pětibodového plánu jejich velitele Johna Wattse. Ten kombinoval zapojení místních obyvatel do ománských vojenských struktur s prací zpravodajských složek a s napadáním sekulární ideologie PFLOAG za pomoci účinných propagandistických metod. Úspěch protipovstalecké koalice sice zpočátku limitovaly klimatické podmínky, vojáci se však dokázali adaptovat a porážka dafárské vzpoury je dodnes považována za modelový přístup. Konec povstání přinesl zemi postupnou stabilizaci a Britové v roce 1977 předali své základny v Salále a na Masíře ománské vládě. Přestože Omán následně navázal úzké kontakty se Spojenými státy, britsko-ománský vztah zůstává i nadále velmi silný. Svou roli v tom nepochybně sehrál i fakt, že britské vlády, jak pod vedením Konzervativní strany, tak sestavované Labour, neváhaly riskovat odpor veřejnosti a v rozporu s oficiálním přístupem k Perskému zálivu ochotně pomohly během událostí, které ze zaostalé země vytvořily moderní Sultanát Omán.

7. Summary

The official ties between United Kingdom and Oman, represented by the al-Said family ruling an area around Muscat, were established in 1798 by a treaty of friendship and commerce. At the end of the 18th century, both UK and Oman were independent countries trying to strengthen their trade contacts with other states in the Indian ocean region. However, over the next few decades, the UK managed to transform Oman into a financially reliant country that was not able to defend itself from both inner and outer enemies. British interference in the Zanzibar dispute and a pressure to end the profitable slave trade deepened Oman's dependency to such degree it was no longer necessary to create a British-led protectorate in the country. And while there were certain attempts to free Oman from British influence, led prominently by Sultan Said bin Taimur, the possible presence of oil reserves made Oman extremely important even after Britain lost India and with it, the principal reason for its presence in the area.

Compared with other states in the Persian Gulf region that signed defence agreements with the UK in 19th century, UK-Omani military relationship was officially inaugurated as late as in 1958. The difference in approach towards Oman can be best demonstrated on the decision to withdraw British military personnel from the area east of Suez, picked up by the Wilson government and implemented by the government of Edward Heath. In case of Bahrain, Qatar and the Trucial States, the British immediately began a process of thorough preparation, allowing them to smoothly hand over the power to local rulers and ensuring an area-wide stability, and withdrew their soldiers by the end of 1971. In case of Oman, no such thing happened as the country suffered from a long-term conflict in the Southern province of Dhofar.

Since the insurgent grouping, known as PFLOAG, was Marxist-oriented and supported by South Yemen, China and the USSR, the Omani struggle was possibly destabilizing for the whole region. Therefore, the British not only prolonged their presence in the state, but also orchestrated a coup d'état that enabled a succession of Western-educated Sultan Qaboos. Due to the Dhofar insurgency, the British seemingly violated an official policy of withdrawal they had previously picked up. However, while closely examining their steps during the operations in Dhofar, it can be argued that they respected the policy at least partially as they began the preparation process in Oman as well. Just as his neighbours few years before him, Sultan Qaboos was supported in his attempts to modernize the country and the British approved his efforts to bring the Sultanate together with the most powerful countries in the area, Iran and Saudi Arabia. And when they finally withdrew from Oman in 1977, the country was fully equipped to stand on its own and to acquire a new powerful ally, the United States.

8. Použitá literatura

8.1. Primární zdroje

Countering Insurgency: British Army Field Manual, Londýn, říjen 2009. Ministry of Defence. http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/pdfs/16_11_09_army_manual.pdf (staženo 15.3.2017).

Defence Review: The Statement on the Defence Estimates 1966, Londýn, 11. února 1966. The National Archives. <http://filestore.nationalarchives.gov.uk/pdfs/small/cab-129-124-c-33.pdf> (staženo 15.3.2017).

Exchange of Letters between the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the Sultan of Muscat and Oman concerning the Sultan's Armed Forces, Civil Aviation, Royal Air Force facilities and Economic Development in Muscat and Oman, Londýn, 25. července 1958. Archiv Foreign and Commonwealth Office. [http://treaties.fco.gov.uk/docs/fullnames/pdf/1958/TS0028%20\(1958\)%20CMND-507%201958%2025%20JULY,%20LONDON%3BEXCHANGE%20OF%20LETTERS%20BETWEEN%20GOVT%20OF%20UK&NI&SULTAN%20OF%20MUSCAT&OMAN%20CONCERNING%20SULTAN%27S%20ARMED%20FORCES.PDF](http://treaties.fco.gov.uk/docs/fullnames/pdf/1958/TS0028%20(1958)%20CMND-507%201958%2025%20JULY,%20LONDON%3BEXCHANGE%20OF%20LETTERS%20BETWEEN%20GOVT%20OF%20UK&NI&SULTAN%20OF%20MUSCAT&OMAN%20CONCERNING%20SULTAN%27S%20ARMED%20FORCES.PDF) (staženo 15.3.2017).

Resolutions adopted by the General Assembly at its 20th session, New York, 17. prosince 1965. Archiv OSN. [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/2073\(XX\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/2073(XX)) (staženo 15.3.2017).

8.2. Knihy

Allen, Calvin. *Oman Under Qaboos: From Coup to Constitution, 1970-1996*. Abingdon: Routledge, 2013.

Barrett, Roby. *Oman: The Present in the Context of a Fractured Past*. MacDill: JSOU Report, 2011.

von Bismarck, Helene. *British Policy in the Persian Gulf, 1961–1968: Conceptions of Informal Empire*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2013.

Funsch, Linda Pappas. *Oman Reborn: Balancing Tradition and Modernization*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2015.

Ghubash, Hussein. *Oman – The Islamic Democratic Tradition*. Abingdon: Routledge, 2006.

Jones, Jeremy. *A History of Modern Oman*. New York: Cambridge University Press, 2015.

Kechichian, Joseph. *Oman and the World: The Emergence of an Independent Foreign Policy*. Santa Monica: RAND, 1995.

Louis, William Roger. "Britain and the Middle East after 1945". In *Diplomacy in the Middle East: The International Relations of regional and Outside Powers*, ed. L. Carl Brown. New York: L. B. Tauris, 2006.

Newsinger, John. *British Counterinsurgency: From Palestine to Northern Ireland*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2002.

Owtram, Francis. *A Modern History of Oman: Formation of the State Since 1920*. Londýn: I. B. Tauris, 2004.

Paul, Christopher. *Paths to Victory: Lessons from Modern Insurgencies*. Santa Monica: RAND, 2013.

Pickering, Jeffrey. *Britain's Withdrawal from East of Suez: The Politics of Retrenchment*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 1998.

8.3. Články

Aldrich, Richard. „British intelligence and the Anglo-American ‘Special Relationship’ during the Cold War“. *Review of International Studies*, č. 24 (1998): 331-351. <http://www.jstor.org> (staženo 3.11.2016).

DeVore, Marc. „The United Kingdom's last hot war of the Cold War: Oman, 1963-75“. *Cold War History iFirst* (únor 2011): 1-31. <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14682745.2010.498823> (staženo 9.12.2016).

Gardner, Nikolas. „The Limits of the Sandhurst Connection: The Evolution of Oman's Foreign and Defense Policy, 1970–1977“. *The Journal of the Middle East and Africa* 6, č. 1 (2015): 45-58. <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/21520844.2015.1028850> (staženo 3.11.2016).

Gause, Gregory. „British and American policies in the Persian Gulf, 1968-1973“. *Review of International Studies*, č. 11 (1985): 247-273. <http://www.jstor.org> (staženo 3.11.2016).

Grob-Fitzgibbon, Benjamin. „Those Who Dared: A Reappraisal of Britain's Special Air Service, 1950–80“. *The International History Review* 37, č. 3 (2015): 540-564. <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/07075332.2014.918558> (staženo 9.12.2016).

Halliday, Fred. „The Gulf between Two Revolutions: 1958-1979“. *MERIP Reports*, č. 85 (únor 1980): 6-15. <http://www.jstor.org> (staženo 21.10.2016).

Howk, Jason. „A Lion in the Path of Oman's Nationalization: Insurgency in Oman from the 1950s through the 1970s Examined through Social Movement Theory“. *Strategic Insights* (2008): 1-11. <http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a519732.pdf> (staženo 27.10.2016).

Hughes, Geraint. „A 'Model Campaign' Reappraised: The Counter-Insurgency War in Dhofar, Oman, 1965–1975“. *Journal of Strategic Studies* 32, č. 2 (duben 2009): 271-305. <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01402390902743357> (staženo 26.10.2016).

Hughes, Geraint. „The use of undercover military units in counter-terrorist operations: a historical analysis with reference to contemporary anti-terrorism“. *Small Wars & Insurgencies* 21, č. 4 (prosinec 2010): 561-590. <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09592318.2010.518857> (staženo 26.10.2016).

Jafari-Valdani, Asghar. „The Geopolitics of the Strait of Hormuz and the Iran-Oman Relations“. *Iranian Review of Foreign Affairs* 2, č. 4 (zima 2012): 7-40.

Johnson, Rob. „Out of Arabia: British Strategy and the Fate of Local Forces in Aden, South Yemen, and Oman, 1967–76“. *The International History Review* (2016): 1-22. <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/07075332.2016.1152994> (staženo 3.11.2016).

Jones, Clive. „Military intelligence and the War in Dhofar: An Appraisal“. *Small Wars & Insurgencies* 25, č. 3 (červenec 2014): 628-646. <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09592318.2014.913743> (staženo 26.10.2016).

Jones, Clive. „Military Intelligence, Tribes, and Britain's War in Dhofar, 1970-1976“. *Middle East Journal* 65, č. 4 (podzim 2011): 557-574. <http://www.jstor.org> (staženo 3.11.2016).

Jones, Matthew. „A Decision Delayed: Britain's Withdrawal from South East Asia Reconsidered, 1961-68“. *The English Historical Review* 117, č. 472 (červen 2002): 569-595. <http://www.jstor.org> (staženo 18.12.2016).

Katz, Mark. „Assessing the Political Stability of Oman“. *The Middle East Review of International Affairs Journal* 8, č. 3 (září 2003): 1-10. <http://www.rubincenter.org/2004/09/spyer-2004-09-01/> (staženo 14.12.2016).

Ladwig, Walter. „Supporting allies in counterinsurgency: Britain and the Dhofar Rebellion“. *Small Wars & Insurgencies* 19, č. 1 (březen 2008): 62-88. <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09592310801905793> (staženo 3.11.2016).

Lefebvre, Jeffrey. „Oman's Foreign Policy in the Twenty-First Century“. *Middle East Policy* 17, č. 1 (jaro 2010): 99-114.

MacKenzie, John. „The Sultanate of Oman: A Forgotten Empire“. *History Today* (září 1984): 34-39.

Martinez, Ian. „The Battle of Mirbat: turning point in the Omani Dhofar rebellion“. *Small Wars & Insurgencies* 23, č. 3 (červenec 2012): 517-526.
<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09592318.2012.661617> (staženo 9.12.2016).

Mawby, Spencer. „From Tribal Rebellions to Revolution: British Counter-Insurgency Operations in Southwest Arabia 1955-67“. *Electronic Journal of International History*, č. 5 (2000): 1-9. http://sas-space.sas.ac.uk/3392/1/Journal_of_International_History_2000_n5_Mawby.pdf (staženo 16.12.2016).

Mobley, Richard. „Deterring Iran, 1968-71: The Royal Navy, Iran, and the Disputed Persian Gulf Islands“. *Naval War College Review* 56, č. 4 (podzim 2003): 107-119.

Monic, S. „Victory in Hades: The Forgotten Wars of the Oman 1957-1959 and 1970-1976“. *South African Journal of Military Studies* 12, č. 4 (1982): 1-26.

Onley, James. „Britain and the Gulf Shaikhdoms, 1820–1971: The Politics of Protection“. *Center for International and Regional Studies Occasional Paper*, č. 4 (2009): 1-44.

Peterson, J. E. „Britain and the Oman War: An Arabian Entanglement“. *Asian Affairs* 7, č. 3 (1976): 285-298. <http://www.tandfonline.com/doi/citedby/10.1080/03068377608729815> (staženo 2.9.2016).

Peterson, J. E. „Oman: Three and a Half Decades of Change and Development“. *Middle East Policy* 11, č. 2 (léto 2004): 125-137.

Peterson, J. E. „Oman's Diverse Society: Northern Oman“. *Middle East Journal* 58, č. 1 (zima 2004): 31-51.

Peterson, J. E. „Oman's Diverse Society: Southern Oman“. *Middle East Journal* 58, č. 2 (jaro 2004): 254-269.

Peterson, J. E. „The Emergence of Post-Traditional Oman“. *Durham Middle East Papers*, č. 5 (2005): 1-23.

Sato, Shohei. „Britain's Decision to Withdraw from the Persian Gulf, 1964–68: A Pattern and a Puzzle“. *Journal of Imperial and Commonwealth History* 37, č. 1 (březen 2009): 99-117.

Smith, Simon. „‘America in Britain’s place?’: Anglo-American relations and the Middle East in the aftermath of the Suez crisis“. *Journal of Transatlantic Studies* 10, č. 3 (září 2012): 252-270. <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14794012.2012.698566> (staženo 9.12.2016).

Smith, Simon. „Britain's Decision to Withdraw from the Persian Gulf: A Pattern Not a Puzzle“. *The Journal of Imperial and Commonwealth History* 44, č. 2 (prosinec 2015): 328-351. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/03086534.2015.1123541> (staženo 9.12.2016).

Valeri, Mark. „Oman’s mediatory efforts in regional crises“. *NOREF Expert Analysis* (březen 2014): 1-3.

Váška, Jan. „Between Tradition and Modernity? Britain’s Foreign Policy in the Second Half of the 1960s“. *Acta Universitatis Carolinae – Studia Territorialia* 9, č. 4 (2009): 119-148. <http://stuter.fsv.cuni.cz/index.php/stuter/article/view/127> (staženo 16.12.2016).

White, Jim. „Oman 1965-1976: From Certain Defeat to Decisive Victory“. *Small Wars Journal* (2008): 1-15.

8.4. Práce

Akseki, Emin. „Oman’s Foreign Policy Between 1970-2008“. Magisterská práce, Middle East Technical University, 2010.

Barnwell, Kristi. „From Trucial States to Nation State: Decolonization and the Formation of the United Arab Emirates, 1952-1971“. Dizertační práce, University of Texas v Austinu, 2011.

Bin-Abood, Saif. „Britain's Withdrawal from the Gulf: with Particular Reference to the Emirates“. Dizertační práce, Durham University, 1992.

Denk, Matěj. „Reformy sultána Qábúse v Ománu“. Bakalářská práce, Univerzita Karlova v Praze, 2015.

Fine, Wesley. „Winning the Hearts and Minds in Counterinsurgency: The British approach in Malaya and Oman and the U.S. in Iraq and Afghanistan“. Magisterská práce, University of Kansas, 2010.

Christie, Ross. „'Britain's Crisis of Confidence': How Whitehall Planned Britain's Retreat from the extra-European World, 1959-1968“. Dizertační práce, University of Stirling, 2004.

McKeown, John. „Britain and Oman: The Dhofar War and its Significance“. Dizertační práce, University of Cambridge, 1981.

McMunn, David. „Great Britain's Withdrawal from the Persian Gulf 1968-1971: An Analysis of the Policy and the Process“. Dizertační práce, Georgetown University, 1974.

Rossiter, Ash. „Britain and the Development of Professional Security Forces in the Gulf Arab States, 1921-71: Local Forces and Informal Empire“. Dizertační práce, University of Exeter, 2014.

Smith, Cloyd. „Greece and Oman: Successful Anglo/American Counterinsurgencies Viewed From Current American Counterinsurgency Doctrine“. Magisterská práce, U.S. Army Command and General Staff College, 2009.

Zimmerman, Frank. „Why Insurgents Fail: Examining Post-World War II Failed Insurgencies Utilizing the Prerequisites of Successful Insurgencies as a Framework“. Magisterská práce, Naval Postgraduate School Monterey, 2007.

8.5. Ostatní

von Bismarck, Helene. „Imperialism in the Age of Decolonization: British Policy in the Persian Gulf during the 1960s“. Příspěvek přednesený v rámci konference Deutsch-Britische Gesellschaft, Centre for British Studies, Humboldt University, Berlín, Německo, 5.11.2014.

9. Přílohy

Příloha č. 1: Mapa Sultanátu Omán (obrázek z knihy Robyho Barretta *Oman: The Present in the Context of a Fractured Past*, strana XIV).

